

Financieel gezonder door het doen van Instapwerk?

Colofon

Auteur: Jack Lennard Buitelaar

Studentnummer: 2936704

Universiteit: Universiteit Leiden

Faculteit: Governance and Global Affairs

Studie: MSc Economics and Governance

Begeleiders: Lieke Beekers

Eerste lezer: Lieke Beekers

Tweede lezer: -

In samenwerking met: gemeente Den Haag en Scriptiewerkplaats Den Haag Zuidwest

Inleverdatum: 6 juni 2025

Aantal woorden: 14944

**Universiteit
Leiden**

Governance and
Global Affairs

Inhoud

Financieel gezonder door het doen van Instapwerk?	1
Hoofdstuk 1: Introductie	3
1.1 Theoretische Relevantie	3
1.2 Maatschappelijke Relevantie	4
1.3. Leeswijzer.....	5
Hoofdstuk 2 Instapwerk in Den Haag	5
2.1 Ontstaan Project Instapeconomie	5
2.2 <i>Economische Achtergronden in Den Haag</i>	7
Hoofdstuk 3 Theoretische Kader	9,
3.1 Financiële Gezondheid	9
3.2 Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.....	13
3.3 Mogelijk Verklarende Mechanisme.....	14
3.4 Armoede en Werken	16
3.5 Lessen uit eerdere Participatieprojecten in Nederland.....	17
Hoofdstuk 4 Methodes	18
4.1 Methode en Populatie	18
4.2 Operationalisatie	18
4.3 Regressies.....	20
5. Resultaten.....	21
5.1 Beschrijvende statistiek	21
5.2 Regressieanalyse.....	22
6. Conclusie	23
7. Discussie	24
Bronnenlijst	26
Bijlage	35

Hoofdstuk 1: Introductie

Als je lange tijd zonder werk hebt gezeten, is het lastig om weer aan de reguliere arbeidsmarkt deel te nemen. Een van de oorzaken hiervoor is dat langdurige werklozen de verbinding met de samenleving in grote mate kwijt zijn (Bastiaans, Dur & Gielen, 2024). Lokale overheden kunnen deze mensen helpen met hun participatie in de samenleving. Zo hebben Groningen en Rotterdam in het verleden geëxperimenteerd met door overheid gecreëerde basisbanen waardoor ze lichte, eenvoudige werkzaamheden kunnen uitvoeren (Mosselman, Dekker en De Vleeschouwer, 2022). Een project dat nog steeds draait is instapwerk in de gemeente Den Haag. Wat begon in 2021 als een succesvolle pilot in de wijk Bouwlust (de Jonge, 2022), is vier jaar later opgeschaald tot een project waar 300 mensen uit de bijstand en die vaak ook een afstand hebben tot de arbeidsmarkt onderdeel van uitmaken in zeven wijken. Instapeconomie heeft als doel de activatie van deze doelgroep zodat het als opstapje kan dienen naar regulier werk, en de bestaanszekerheid, eigenwaarde en perspectief te versterken (Jochimsen & Schreuder, 2021). Belangrijk om te vermelden is dat de begrippen instapbanen, instapeconomie, en instapwerk in deze scriptie door elkaar worden gebruikt en daarmee ook een eenzelfde betekenis kennen. Nederlandse taalbeheersing, financiën en gezondheid zijn onder meer gebieden waar deelnemers aan instapeconomie (de zogenoemde instappers) problemen mee hebben. Door het uitvoeren van laagdrempelige, maatschappelijke relevante activiteiten zoals het schoonhouden van de wijk, het meedraaien in fixbrigades om energiearmoede tegen te gaan, en het maken van maaltijden voor wijkbewoners, dragen deelnemers bij aan de verbetering van de wijk (Gemeente den Haag, 2025). Als blijk van waardering krijgen de deelnemers een vrijwilligersvergoeding. Dit is een aanvulling op de bijstandsuitkering en toeslagen die de deelnemers mogen behouden. Het gaat bij de instapeconomie ook om de beoogde toename financiële waarde van de diensten maar de nadruk ligt vooral op de mogelijke positieve welvaartseffecten van de deelnemers ten gevolge van het verrichten van instapwerk. Zij kunnen door het ontvangen van een vrijwilligersvergoeding en het praten met anderen over geldzaken leren meer controle over hun financiële uitgaven te krijgen en hunzelf en familie ondersteunen (Eberl & Krug, 2018). Anders gezegd kan de instapbanen zowel op sociaal als op materieel vlak bijdragen aan een betere financiële gezondheid van de deelnemers.

Deze scriptie werpt dan ook meer licht op de mogelijke (financiële) gezondheidseffecten van instapwerk voor de deelnemers en tracht daarom de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: Bestaat er een relatie tussen de lengte van deelname aan de Haagse instapeconomie en de financiële gezondheid van participanten?

Volgens de directeur van het Nibud Arjan Vliegenthart gaat financiële gezondheid om de weerbaarheid die je op individueel niveau hebt om met bepaalde gebeurtenissen om te gaan (Nibud, 2024). In het theoretische kader in hoofdstuk 3 wordt het begrip financiële gezondheid verder besproken en gedefinieerd. In hoofdstuk 4 zal voor financiële gezondheid de desbetreffende vragen uit de vragenlijst genoemd worden en hypotheses gevormd worden.

1.1 Theoretische Relevantie

Eerder onderzoek is voornamelijk gericht op uitkeringsgerechtigden die recent werkloos zijn geworden waardoor ze veelal een beter arbeidsmarktperspectief kennen (Baekgaard, Albeck Nielsen, Rosholm en Svarer, 2024). Daarnaast ligt de focus van academische literatuur op de effecten van regulier betaald werk (i.e. werken voor een aantal uur- fulltime per week in de standaard werkomgeving) op financiële gezondheid zoals hoe werkgevers in de Verenigde Staten werknemers kunnen helpen om financieel gezonder te worden door bijvoorbeeld een financieel coachtraject aan

te gaan, financieel geletterdheid te bevorderen door trainingen en workshops, of zelf noodleningen uit te geven die gemaximaliseerd zijn op 8%-10% van hun salaris (Bailey, 2019). Een ander onderzoek in Australië gebaseerd op het Huishouden, Inkomen en Werk Dynamieken vragenlijst laat zien dat in vergelijking met werknemers die een vast contract hebben, flexwerkers vaker werkloos zijn en een hogere baanonzekerheid kennen (Green & Leaves, 2013; zie voor meer vergelijkbaar onderzoek in Australië Buchler, Haynes & Baxter, 2009). Deze hogere baanonzekerheid en een lagere financiële zekerheid gemeten door het gebruik van creditcard en hulp zoeken van familie en vrienden, kan ook geassocieerd worden met een lagere gezondheid van de werknemer. Daarnaast vindt een studie dat zich focust op de link tussen financiële moeilijkheden en welzijn van ZZP'ers in 31 Europese landen, dat deze relatie echt bestaat en dat bijvoorbeeld een hogere mate van vertrouwen hebben in anderen en dat deze personen eerlijk en behulpzaam zijn, juist bevorderlijk is voor welzijn (Annink, Gorgiesvski & Den Dulk, 2016). Tenslotte laat een onderzoek naar 590 werknemers in de publieke sector in Maleisië zien dat mensen met een positieve houding tegen geld, een hogere mate van zelf-effectiviteit, en positief financieel gedrag een hogere financieel gezondheid kennen dan mensen die juist negatief scoren op deze onderdelen (Sabri, Wijekoon & Rahim, 2020, zie voor meer vergelijkbaar onderzoek in Maleisië Sabri & Zakaria, 2015; Chan, Omar & Yong, 2018; Mokhtar, Husniyah, Sabri & Talib, 2015). Een instapbaan en een reguliere baan zijn echter verschillend op onder meer drie punten; het maatschappelijke karakter van de instapbaan, de persoon die het werk doet heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt, en de hoogte van de vergoeding. De doelgroep van deze studie, deelnemers van instapwerk, hebben een veel minder sterke verbondenheid met de arbeidsmarkt dan de populatie die doorgaans bestudeerd wordt. Er is echter nog geen specifiek onderzoek gedaan over de relatie van het uitvoeren van instapwerk met de financiële gezondheid van participanten in de instapeconomie. De academische contributie van deze scriptie is dat het voor eerst laat het voor het eerst zien wat de financiële gezondheid is van mensen die een paar uur per week werkzaam zijn én of er een relatie tussen de duur van deze werkzaamheden en de financiële gezondheid zonder én met controlevariabelen (geslacht, leeftijd, migratieachtergrond, en moedertaal). De studie probeert daarom dat gat te dichten en met beleidsadviezen te komen die praktisch toegepast kunnen worden.

1.2 Maatschappelijke Relevantie

De laatste jaren kent Nederland een hoge inflatie, liefst 10% in 2022, 3,8% in 2023 en 3,3% in 2024. Vooral de kosten voor huisvesting en energie stegen in 2024 hard met 3,7% in vergelijking met 2023 (CBS, 2025). Mensen met een laag inkomen worden extra hard getroffen omdat zij een groot gedeelte van hun geld aan deze categorieën kwijt zijn (Kraniotis, 2021). Gemeentes proberen daarom inwoners te helpen door een toeslag te geven voor de gestegen energiekosten; in Den Haag ontvingen 50,000 huishoudens dergelijke overheidssteun (Rodi, 2023). De kwetsbaarheden zie je ook terug in een onderzoek van Deloitte in samenwerking met academici van Universiteit Leiden en Tilburg University en het Nibud naar de financiële gezondheid van Nederlandse huishoudens; 47%, van de huishoudens in Nederland is financieel kwetsbaar of financieel ongezond (Deloitte, 2025). In deze financieel lastige tijden is het daarom belangrijk dat er actief onderzoek wordt gedaan naar financieel gezondheid en met advies te komen hoe mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer kunnen integreren in de samenleving. Het project Instapwerk probeert de deelnemers zowel op breed gezond als financieel vlak te helpen om ze verbinding te laten krijgen met de maatschappij. Een bijkomend effect van dit doel kan zijn dat de overheid indirect minder kwijt is aan kosten voor deze doelgroep. Deze scriptie beoogt dan ook tot een evaluatie van instapwerk te komen waarin in het bijzonder wordt gekeken naar de financiële positieve gezondheidseffecten. De maatschappelijke bijdrage van deze studie is het in kaart brengen van de relatie tussen het participeren aan de instapeconomie en financiële gezondheid. De resultaten bieden zowel inzicht voor beleidsmakers en politici om te kijken of opschaling van instapwerk mogelijk is tot andere wijken en dus een grotere doelgroep in Den Haag.

Ook kunnen de resultaten als mogelijke inspiratie voor andere gemeenten dienen om soortgelijke projecten te ontwikkelen.

1.3. Leeswijzer

De scriptie is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 introduceert de context van Den Haag, en het begrip instapwerk. In hoofdstuk 3 wordt de bestaande literatuur gepresenteerd. Het methodologische onderdeel is terug te vinden in hoofdstuk 4 waar de dataverzamelingstechnieken, onderzoeksofzet, en toegepaste onderzoeksmethoden worden genoemd. De gevonden resultaten van de vragenlijst komen in hoofdstuk 5 terug. Deze scriptie eindigt met een conclusie, discussie en suggesties voor beleidsimplicaties, en vervolgonderzoek.

Hoofdstuk 2 Instapwerk in Den Haag

Dit hoofdstuk gaat in op de stad Den Haag en op de Instapeconomie in Den Haag. Het ontstaan van het project instapeconomie wordt eerst besproken. Daarna wordt er ingegaan op de sociaaleconomische verschillen in Den Haag.

2.1 Ontstaan Project Instapeconomie

Op 1 januari 2015 werd de Participatiewet geïmplementeerd dat als doel had om met ondersteuning zoals de loonkostensubsidie, en inzetten op (bij)scholing meer mensen vanuit de bijstand aan betaald werk te helpen. Scherper neergezet, een van de vereisten van deze wet is dat bijstandsgerechtigden binnen zes maanden regulier werk verrichten (Participatiewet, 2025). Ook werd er op 1 januari 2016 een taaleis ingevoerd waarbij een bijstandsgerechtigde verplicht is om aan te tonen dat het Nederlands voldoende beheerst wordt; mocht dit onvoldoende het geval zijn, dan kregen ze als straf een korting op hun bijstandsuitkering (Nacinovic, 2016). Daarnaast werd er in 2017 een Quotumwet geactiveerd waar bedrijven en overheidsorganisatie verplicht werden om werknemers met een arbeidshandicap in dienst te nemen. Deden ze dat niet, dan volgde er een boete (Vos, 2025). Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft de Participatiewet geëvalueerd en daarin is duidelijk geworden dat de blijvende effecten van de wet voor de doelgroep gering zijn. In werkelijkheid is de kans op werk van de doelgroep van de oude sociale werkvoorziening is geringer geworden (van Echtelt et al, 2019). Gemeentes worstelden met de Participatiewet en kwamen ze met maatwerk zoals het onbestraft laten van giftenontvangst en inkomstenvrijstellingen. In de periode 1 oktober 2017- 31 december 2019 voerden zes gemeentes (Deventer, Groningen, Nijmegen Tilburg, Utrecht en Wageningen) experimenten uit met als doel het verbeteren van de uitvoering van de Participatiewet door minder controle en dwang uit te voeren en meer ruimte voor eigen regie, extra begeleiding en maatwerk te geven (Edzes et al, 2020). De interventies in de experimenten waren 1. Een ontheffing van de arbeids- en re-integratieplicht: *Zelf in Actie*. 2. Een intensievere en meer op maat gesneden begeleiding en ondersteuning: *Extra Hulp*. 3. Een ruimere bijverdienregeling voor inkomsten uit werk naast de uitkering; *Werken Loont* (Ministerie van SZW, 2017). Deze experimenten waren niet overal een succes; zo was er in Utrecht de vrijstelling van de arbeids- en re-integratieplicht en een intensievere en meer passende begeleiding en ondersteuning positief om vooral mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt aan een betaalde baan te krijgen maar is dit in Nijmegen juist negatief (Edzes et al., 2020). Deze verschillende resultaten kunnen mogelijk verklaard worden door de opzoeksofzet; in Utrecht werden er pure interventies (alleen Zelf in Actie, Extra Hulp of Werken Loont) toegepast waar in Nijmegen uitsluitend samengestelde interventies (Zelf in Actie + Werken Loont en Extra Hulp + Werken Loont) gedaan werden. Dit maakte dat de controlegroep in Utrecht

minder kansrijk was en in Nijmegen juist kansrijker. De Participatiewet bestaat nog steeds al is de discussie over herziening nog steeds aanwezig (Sebrechts et al, 2021; Werkgroep verbetering Participatiewet, 2022; van Echtelt et al, 2023). Die discussie gaat vooral over het feit dat er meer waardering dient te komen voor andere vormen van maatschappelijke participatie vooral omdat er voor een groot deel van de bijstandsgerechtigden een voltijd baan in de reguliere arbeidsmarkt op korte termijn niet realistisch is (De Beer & Bos, 2022).

Zo werd er in de gemeente Den Haag het Werkoffensief 500+ in 2019 gestart vanwege twee redenen. Als eerste had de gemeente Den Haag meer mensen in de bijstand (27000) had dan waarvoor ze geld kregen (Gemeente Den Haag, 2022). Als tweede sloot de Participatiewet niet voldoende bij een groot deel van de doelgroep die niet de ambitie heeft om fulltime aan de slag te gaan of dat niet zou kunnen. De landelijke norm was om per jaar 2600 mensen aan het werk of aan een opleiding te helpen. De ambitie van Gemeente Den Haag in dit Werkoffensief 500+ was, echter, hoger: 3100 mensen. In 2019 lukte dit door de beëindiging van ruim 3100 uitkeringen, in 2020 en 2021 kwam dit getal mede door de Coronacrisis niet boven de 2700 uit (van der Storm, 2022). Door steunmaatregelen aan nieuwe bedrijven kwamen er wel minder nieuwe bijstandsgerechtigden bij. De resultaten geven aan dat 90% van deze groep bijstandsgerechtigden niet op korte termijn aan het werk zal gaan (Gemeente Den Haag, 2022).

De doelgroep van het project instapwerk is dan ook precies deze 90% groep die niet voor de Participatiewet in aanmerking komen, maar wel een positieve bijdrage aan de samenleving zouden willen leveren en zichzelf op meerdere vlakken kunnen ontwikkelen (de Jonge, 2022).

Volgens een voormalig wethouder Sociale Zaken en Werk van Gemeente Den Haag, Arjen Kapteijns, is het primaire doel van de instapeconomie niet het brengen van deelnemers naar betaald werk, maar moet vooral positief bijdragen aan gezondheid, persoonlijke groei, sociale contacten en de maatschappij in het algemeen (Gemeente Den Haag, 2022). Dit maakt het instapwerk een goed alternatief voor bijstandsgerechtigden die vallen onder de Participatiewet welke ook bedoeld is om met ondersteuning meer mensen aan het werk te krijgen. Sinds 2021 bestaat dan ook het concept instapeconomie in Den Haag. Inwoners van de deelnemende wijk die hiervoor in aanmerking komen, worden zorgvuldig geselecteerd door de gemeente; ze hebben vaak een onoverbrugbare afstand tot de reguliere arbeidsmarkt en zijn al voor een langdurige tijd afhankelijk van uitkeringen met name de bijstand. Bij veel van deze mensen gaat het om multiproblematiek waar educatieve, financiële, fysieke, psychische en medische problemen onder vallen. Er zijn verschillende elementen waardoor deze doelgroep moeilijk een reguliere baan kunnen hebben zoals beperkte inzetbaarheid (de Jong et al., 2021), flexibele arbeidsmarkt (Muffels, 2013), onbegrip (Boumans et al, 2018), ontoereikende ondersteuning (Nederlandse Arbeidsinspectie, 2022), persoonlijke drempels (Moens, 2023), prestatiedruk (Hoogervorst, 2023), en (zelf)stigmatisering van psychische klachten en verstandelijke beperkten (Fitzpatrick, 2023). (Van Knapen, 2022).

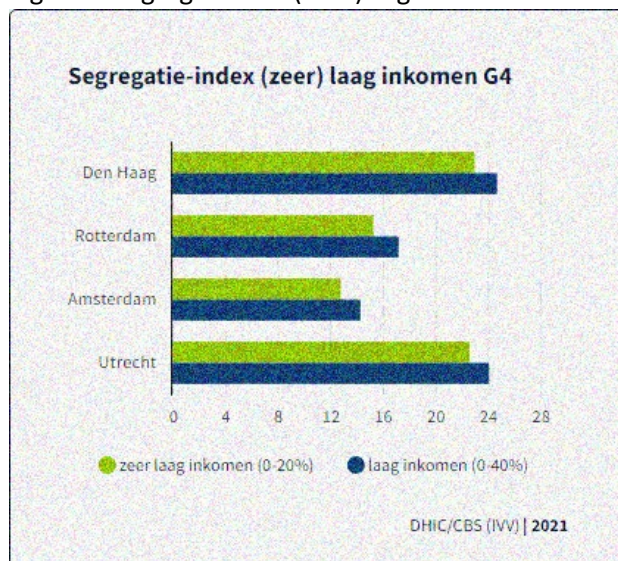
De coördinatie van instapwerk in een wijk wordt vaak opgepakt door buurthuizen en maatschappelijke organisaties. Instappers voeren verschillende taken uit zoals tweedehandskleidng verkopen tegen relatief lage prijzen van 50 cent, 1 euro en 2 euro, kleine boodschappen doen en bezorgen voor de maatschappelijke organisatie, het uitdelen van levensmiddelenpakketten en koken van een warme lunch, het actief zijn in een fixbrigade om energiebesparende maatregelen te nemen, en de organisatie van creatieve en sportieve workshops zoals sportlessen voor kinderen, 3d-printing, Beauty café of een naaiatelier. Deze taken die onder de instapeconomie vallen, kunnen niet door het bedrijfsleven worden uitgevoerd omdat ze niet winstgevend genoeg zijn. Ze zijn echter wel van belang voor de wijk omdat dit het leven in de wijk wat mooier maakt (Kremer, 2020). Instappers krijgen ze een maximale vrijwilligersvergoeding van €150 euro per maand. In het onderzoek naar het format van instapeconomie lag er ook een optie om tafel om de deelnemers een regulier

minimumloon konden krijgen voor hun werkzaamheden, maar dit bleek praktisch onmogelijk te zijn omdat instapwerk geen fulltimebaan is en vaak maar enkele uren per week is. Vanwege het gegeven dat er bij de verrekening van het minimumloon de toeslagen en de bijstandsuitkering naar beneden gaat, is een vrijwilligersvergoeding voordeliger voor de deelnemers omdat ze dan wel hun bijstandsuitkering en eventueel andere toeslagen mogen behouden (Gemeente Den Haag, 2022). Concluderend kan de instapeconomie gezien worden als een onderdeel van de Werkoffensief 500+ en als alternatief voor de Participatiewet.

2.2 Economische Achtergronden in Den Haag

Het aantal bijstandsgerechtigden in Den Haag is 46,2 per 1000 inwoners wat hoger is dan in Amsterdam (43,8) en Utrecht (33,2) maar een stuk lager dan Rotterdam (59,7). De meeste Nederlandse gemeenten kennen een cijfer van 10-15 bijstandsgerechtigden per 1000 inwoners waar steden en de noordelijke provincies wat hoger scoren (CBS, 2024a). Figuur 1 geeft weer hoeveel procent van de inwoners in de categorie (zeer) lage inkomens moet verhuizen naar een andere buurt om tot een gelijke spreiding van lage inkomens in de stad Den Haag te realiseren. In vergelijking met de drie andere grote steden, is Den Haag het meest gesegregeerd waarbij het hoogste scoort met zowel de zeer lage inkomens in het laagste kwintiel als de lage inkomens in het laagste en tweede kwintiel.

Figuur 1 Segregatie van (Zeer) Lage Inkomens in G4-steden in Nederland

Noot: Deze gegevens komen van Gemeente Den Haag (2024).

Het gemiddeld gestandaardiseerde huishoudinkomen, het gemiddelde inkomen van een huishouden waarbij de grootte van het huishouden mee wordt genomen, van Den Haag (33.800 euro/jaar) ligt ook iets onder het landelijk gemiddelde (35,400 euro/jaar) (CBS, 2024c). Dit gemiddelde zegt echter weinig over de sociaaleconomische situatie in Den Haag want de sociaaleconomische ongelijkheid en segregatie tussen de verschillende wijken van de stad is aanzienlijk zoals Figuur 1 ook al liet zien. Net als veel andere steden in Nederland kent Den Haag zowel een aantal buurten waar een groot deel van de inwoners hoogopgeleid zijn en het inkomen relatief hoog is, alsook een aantal wijken met een hoge werkloosheid, lage inkomens en laaggeschoolde en ongeschoolde inkomens.

Het gemiddeld besteedbare huishoudinkomen is in 2021 in Den Haag €46,3K. Dit is het bruto-inkomen minus de premies sociale zekerheid en andere betaalde overdrachten en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting. In de wijken Moerwijk, Morgenstond en Schilderwijk ligt dit

gemiddelde besteedbaar inkomen onder de €35k. Dit is drie keer zo laag als de buurt Bosweide (€108,9k). In vergelijking met de andere genoemde buurten is het inkomen in Mariahoeve en Marlot relatief hoog; dit komt volledig op het conto van de wijk Marlot dat tegen Wassenaar aanligt en geografisch van de andere buurten gescheiden wordt door een park. In Marlot is het gemiddelde besteedbare huishoudinkomen €116,6K (Gemeente Den Haag, 2024).

Tabel 1 Gemiddeld Besteedbaar Huishoudinkomen in Euro in 2021 in Haagse Wijken

Buurt	Gemiddeld Besteedbaar Huishoudinkomen in Euro
Den Haag	46,3K
Bouwlust en Vredelust	36,3K
Zuiderpark	25,2K
Morgenstond	34,6K
Moerwijk	31,4K
Schildersbuurt	34,2K
Laakkwartier en Spoorwijk	35,2K
Mariahoeve en Marlot	39,3K

De data is afkomstig van de segregatiemonitor (Gemeente Den Haag 2023).

Tabel 2 laat het percentage aan personen dat moeite heeft met rondkomen in bepaalde buurt zien. Bij de Schildersbuurt is dat meer dan helft, maar ook in de Moerwijk, Morgenstond, en Bouwlust en Vredelust zijn dat ruim 4 op de 10 personen. Dit moeite met rondkomen kan verklaard worden door een te laag inkomen, het hebben van schulden en het bezitten van een slechte gezondheid waardoor er veel extra kosten hieraan kwijt zijn, en je minder of zelfs helemaal niet kan werken (Groen, van Horssen en Veerman, 2022).

Tabel 2 Het percentage aan personen dat moeite heeft met rondkomen

Buurt	Moeite met Rondkomen
Bouwlust en Vredelust	42,2%
Zuiderpark	39,5%
Morgenstond	42,3%
Moerwijk	45,5%
Schildersbuurt	51,4 %
Laakkwartier en Spoorwijk	40,3%
Mariahoeve en Marlot	30,9%

De data is afkomstig van de segregatiemonitor (Gemeente Den Haag 2023).

Het type werk kan ook bepalend zijn voor de financiële gezondheid van mensen. Zo kan het hebben van een vast contract bevorderlijk zijn voor het recht hebben op een hypotheek en kunnen ze minder stress bezitten over woonlasten en continuïteit van inkomen (de Jong, Wiezer en Joling, 2008). Tabel 3 geeft aan dat in alle aandachtswijken van Den Haag een groter percentage van de werknemers een flexibel contract of zelfstandig is waardoor hun inkomen meer afhankelijk is van macro-economische ontwikkelingen én ze niet de zekerheid hebben van pensioen later. Het Zuiderpark heeft geen informatie omdat deze vraag niet van toepassing is voor deze wijk.

Tabel 3 Type contract in percentages per werknemers per wijk

Buurt	Vast Contract	Flexibel Contract	Zelfstandigen
Den Haag	49%	30%	21%
Bouwlust en Vredelust	43%	34%	23%

Morgenstond	44%	33%	23%
Moerwijk	41%	37%	22%
Schildersbuurt	37%	38%	24%
Laakkwartier en Spoorwijk	38%	39%	23%
Mariahoeve en Marlot	54%	31%	16%

Bron: Deze gegevens komen uit de segregatiemonitor (Gemeente Den Haag, 2023). *De percentages tellen niet helemaal op tot 100% vanwege afrondingsverschillen.

Hoofdstuk 3 Theoretische Kader

In dit theoretische kader zal er onder meer aandacht worden besteed aan financiële gezondheid en de link met werk. Het eerste gedeelte van dit hoofdstuk beschrijft de definitie van financiële gezondheid, geeft de voordelen van werken weer, en onderscheidt de verschillende groepen van de instapeconomie. Tijdens het tweede gedeelte van dit hoofdstuk worden de effecten van werken op financiële gezondheid van Nederlandse participatieprojecten die in het verleden zijn gestart. Op basis van de literatuur en empirische bevindingen worden hypothesen geformuleerd die een bijdrage leveren aan het beantwoorden van de hoofdvraag.

3.1 Financiële Gezondheid

Het begrip financiële gezondheid kent verschillende definities maar er bestaat nog geen universeel aangenomen en gehanteerde definitie. In 2017 hebben Bruggen, Hogreve, Holmlund, Kabadayi en Löfgren een veel geciteerd onderzoek gepubliceerd naar financiële gezondheid. Ze identificeren drie verschillende mogelijkheden om financiële gezondheid te definiëren: een die subjectieve karakteristieken gebruikt, een die objectieve karakteristieken hanteert, en een die zowel objectieve als subjectieve elementen bevat. De subjectieve aanpak is meer veelomvattend en kan ook niet-financiële zaken bevatten, en is daarom volgens deze onderzoekers meer geschikt om een complex, persoonlijk concept als financiële gezondheid te definiëren en te meten (Nanda & Banerjee, 2021). Zo kunnen personen in dezelfde financiële situatie hun persoonlijke financiële gezondheid meer of minder positief beoordelen (Ponchio, Cordeiro, & Gonçalves, 2019). Deze verschillen in subjectieve beoordelingen komen door persoonlijke eigenschappen (Gerrans, Speelman, & Campitelli, 2014) en financieel gedragskenmerken (Fernandes, Lynch & Netemeyer, 2014). De houding tegenover het nemen van risico (Abrantes-Braga en Veludo-de-Oliveira, 2020) of verschillende levensfasen (Malone, Stewart, Wilson & Korsching, 2010) zijn hier voorbeelden van. Een ander onderdeel van subjectieve definitie van financiële gezondheid is de vaardigheid om je financiële verplichtingen te kunnen dragen, tevredenheid met besparingen en investeringen, en de neiging om je over schulden zorgen te maken (Strömback, Skagerlund, Västfjäll, and Tinghög, 2020). De subjectieve aanpak is voor deze scriptie minder hanteerbaar omdat er geen expliciete vragen worden gesteld over hoe financieel gezond mensen zijn,

Voor de objectieve karakteristieken van financiële gezondheid wordt er in de literatuur vooral gekeken naar inkomen en andere financiële indicatoren (Kahneman & Deaton, 2010). Dit kan variëren van het vermogen van huishouden zijn om hun liquiditeit te verhogen en beheren (Aggarwal, 2014) tot financiële benchmarks, financiële informatie, en financiële risico's (Greninger, Hampton, Kitt, & Achacoso, 1996). Financiële gezondheid is dan mogelijk of afhankelijk van inkomen, leningen, hypotheek aflossingen, betalingen en belastingen (Browning & Lusardi, 1996). Sommige instappers hebben echter geen koophuis, betalen nauwelijks tot geen (inkomsten)belasting en hebben niet te maken met credit scores. Dit maakt dat een objectieve definitie van financiële gezondheid minder goed aan zou sluiten bij deze scriptie.

De subjectieve en objectieve benadering van financiële gezondheid definieert financiële gezondheid als de objectieve en subjectieve aspecten die bijdragen aan een individuele beoordeling van de huidige financiële situatie (Vosloo, Fouche and Barnad p. 1457). Meer concreet betekent dit dat financiële gezondheid neer komt op een set van voorwaarden dat mensen mogelijk maakt om huidige en terugkerende financiële verplichtingen na te komen, uitgaven te kunnen doen zonder financiële stress te ervaren, voor te bereiden op economische eventualiteiten, en toekomstige financiële doelstellingen te halen (García-Mata & Zerón-Felix, 2022). In dit geval kunnen de hoogte van schulden (Vlaev & Elliott, 2014) als objectieve maatstaf en de tevredenheid met de financiële situatie (Joo and Grable, 2004, p. 25) als persoonlijk meeteenheid worden gebruikt of het inkomensniveau (Collins & Urban, 2021) als objectieve kenmerk en de ervaren tevredenheid met de levensstandaard (Yu, Lee, Sirgy & Bosnjak, 2020) als subjectief oordeel.

De subjectieve-objectieve definitie van financiële gezondheid, een persoon is in staat om de vaste lasten te betalen en houdt wat geld over, heeft controle over zijn financiën en voelt zich financieel zeker, nu en in de toekomst (Salignac, Hamilton, Noone, Marjolin & Muir, 2019, p. 1596), wordt gebruikt in deze scriptie omdat de vragen in de vragenlijst voor de instapeconomie gaan over rondkomen, stress, en in controle zijn van de eigen financiën. De vraag *heb je moeite met rondkomen* heeft raakvlakken met het staat zijn om je vaste lasten te betalen want bij een bevestigend antwoord van ja, is de kans groot dat de persoon niet de vaste lasten kan betalen. De vraag *heb je een bewindvoerder* is gerelateerd aan het controle zijn over je financiën want als instappers deze vraag met ja beantwoorden, betekent dit dat ze niet hun financiën beheren en dit dus ook niet controleren. Hoewel de vraag *Hoeveel stress ervaar je in een week* breed geïnterpreteerd kan worden, blijkt uit eerdere studie onder de Amerikaanse bevolking dat mensen die meer stress (i.e. minder financieel zeker zijn) ervaren een lagere financiële gezondheid hebben (Fan & Hanager, 2022). Deze gehanteerde definitie heeft dan ook raakvlakken met de definitie die Deloitte hanteert in hun jaarlijks onderzoek naar financiële gezondheid in Nederland. Deze luidt als volgt: Op een comfortabele manier aan alle huidige en lopende financiële verplichtingen en behoeften te voldoen; en de financiële zekerheid op te bouwen om zijn of haar levensdoelen na te streven en op een comfortabele manier aan alle toekomstige verplichtingen en behoeften te voldoen (Deloitte, 2025). Het Nibud ziet hier vijf kerncompetenties in: beschikken over voldoende kennis, financieel vooruitkijken, in kaart brengen van de financiële situatie, verantwoord bestedingsgedrag, en verantwoord kiezen voor financiële producten (Van der Schors, van der Werf, & Schonewille, 2015). Deze vijf competenties komen ook terug in de vijf niveaus van het Deloitte-onderzoek; inkomen, uitgaven, sparen, lenen en plannen. Zeker voor sparen en plannen is het begrip financiële geletterdheid van belang. Deze definities komen overeen met de conceptualisaties van financiële gezondheid door internationale organisaties. Zo heeft de United Nations General Secretary Special Advocate (UNSGSA) Koningin Maxima financiële gezondheid geconceptualiseerd als de mate waarin een huishouden controle heeft over de dagelijkse inkomsten en uitgaven, veerkracht heeft om financiële tegenslagen op te kunnen vangen, in staat is om financiële doelen te bereiken, en vertrouwen heeft in de financiële toekomst (UNSGSA, 2021, p. 11). De Organisatie voor Europese Samenwerking en Ontwikkeling conceptualiseert financiële gezondheid als de kennis en begrip van financiële concepten en risico's, en de vaardigheden, motivatie en het vertrouwen om dergelijke kennis en begrip toe te passen om effectieve beslissingen te nemen in een hele reeks financiële contexten, om het financiële welzijn van individuen en de samenleving te verbeteren en om deelname aan het economische leven mogelijk te maken" (OECD, 2014, p. 33). Uit onderzoek door van Rooi, Lusardi en Alessie (2011) onder Nederlandse huishoudens blijkt dat er een positieve relatie bestaat tussen financiële geletterdheid (i.e. kennis van financiële concepten en risico's en het toepassen hiervan) en het plannen van het pensioen. Hoewel het niet benoemd wordt in de definities van financiële gezondheid, is financiële zelfredzaamheid wel een belangrijk component van financiële gezondheid (Schoorl, van Geuns & Desain, 2019). Dit komt neer of mensen zelfstandig beslissingen kunnen maken en of ze hulp nodig hebben op het gebied van financiën (van der Werf,

Blanken, & Schonewille, 2016). Financiële stress is gedefinieerd als een staat van fysiologische opwinding gecombineerd met een ongezonde houding ten opzichte van het denken over, omgaan met of effectief beheren van de financiële situatie (Grable, Heo & Rabbani, 2015).

Er is echter geen dichotomie tussen financieel gezondheid en financiële ongezondheid. Het is meer een continuüm waar financieel kwetsbaar (mensen die geen inkomen uit betaald werk hebben of waarvan het inkomen lager is dan wat ze uit bijstand zouden ontvangen) en financieel toereikend ook onderdeel van uitmaken (Deloitte, 2025). Deze verschillen zijn weergegeven in tabel 4 hieronder.

Tabel 4. Kenmerken van verschillende groepen op het gebied van financiële gezondheid

Groep	Inkomen	Uitgaven	Sparen	Lenen	Plannen
Financieel Gezond	Zeer makkelijk rondkomen en vaak veel geld overhouden aan het einde van de maand	Vaak zeer makkelijk noodzakelijke levensonderhoudskosten betalen en veel minder uitgeven dan aan inkomsten binnenkomt.	Zekerheid hebben dat grote uitgaven betaald kunnen worden en structureel elke maand sparen	Geen consumptieve schulden hebben en zich geen zorgen maken over eventuele schulden.	Financiële plannen hebben voor de langere termijn en zekerheid hebben dat er voldoende geld is bij de pensionering.
Financieel Toereikend	Vaak een beetje geld overhouden aan het eind van de maand en makkelijk rond kunnen komen.	Niet veel moeite hebben met het betalen van noodzakelijke kosten en minder uitgeven dan wat er aan inkomsten binnenkomt.	Vaak de zekerheid hebben dat grote uitgaven betaald kunnen worden en zeer regelmatig sparen	Geen consumptieve schulden hebben of alleen consumptieve schulden die snel afgelost kunnen worden en zich geen zorgen maken over eventuele schulden.	Financiële plannen hebben voor de middellange termijn en zekerheid hebben dat er voldoende geld is bij de pensionering.
Financieel Kwetsbaar	Vaak precies rondkomen en vaak hun inkomen voor het komend half jaar kunnen voorspellen.	Een gemiddelde hoeveelheid moeite hebben met het betalen van noodzakelijke kosten, en ongeveer evenveel uitgeven als wat er aan inkomsten binnenkomt.	Pogingen doen om te sparen maar dit lukt niet elke maand en vaak enigszins zeker zijn dat grote uitgaven	Zich zorgen maken over schulden en consumptieve schulden hebben met beperkt inzicht daarin inclusief het ontbreken van uitzicht	Alleen financiële plannen hebben voor de korte termijn, en onzeker zijn of ze goede financiële plannen hebben voor

			haalbaar zijn.	op een schuldenvrije situatie op korte termijn.	het pensioen.
Financieel Ongezonder	Vaker schulden maken of hun spaarmiddelen gebruiken om rond te komen, en (zeer) moeilijk rondkomen.	(Veel) moeite hebben met het betalen van noodzakelijke levensonderhoudskosten en meer uitgeven dan wat er aan inkomsten binnenkomt.	Vaak (zeer) onzeker zijn over of grote uitgaven haalbaar zijn en vaak niet sparen of alleen sparen in het geval van een financiële meevaller.	Consumptieve schulden hebben met nauwelijks tot geen inzicht in hoe ze die kunnen aflossen, waardoor ze geen zicht hebben op een schuldenvrije situatie, ook niet op de lange termijn. Zich veel zorgen maken over hun schulden.	Geen financiële plannen hebben. Zeer onzeker zijn of ze goede financiële plannen hebben voor het pensioen.

Noot: Deze overzichtstabel is gebaseerd op figuur 2.4 uit het onderzoek van Deloitte naar financiële gezondheid in 2024 (Deloitte, 2025, pp. 17-18).

Door de stijgende lonen zijn er in 2024 meer Nederlanders die in de groepen financieel gezond en financieel toereikend dan in 2023 het geval was; dit gaat om respectievelijk 30% financieel gezond in 2024 vs. 26% in 2023, en 23% financieel toereikend in 2024 vs. 21% in 2023 (zie figuur S.1, Deloitte 2025, p. 2). Dat betekent ook dat er minder huishoudens in de groepen financieel kwetsbaar en financieel ongezond zich bevinden. Het beeld is echter anders voor jongeren (18-24) waar juist een daling van financieel gezond is van 18% naar 12% en een stijging van de groepen financieel ongezond van 34% naar 35% en financieel kwetsbaarheid van 35% naar 36% (zie figuur 5.1, Deloitte 2025, p. 36). Voor mensen die geen betaald werk hebben, valt maar liefst 25% in de financieel kwetsbare en 29% in financieel ongezonde groepen. Deze percentages liggen nog een stuk hoger voor de mensen die minder dan 12 uur (31% financieel ongezond, 28% financieel kwetsbaar) en tussen de 12 en 20 uur (34% financieel ongezond en 29% financieel kwetsbaar) werken. Deze en andere groepen worden hieronder geïntroduceerd en nader toegelicht

3.2 Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

In Nederland ligt de arbeidsparticipatie onder de algemene beroepsbevolking ongeveer op 73 procent (CBS, 2023). Er zijn verschillende groepen die structureel moeite hebben om toegang te krijgen tot de reguliere arbeidsmarkt; dit zijn ouderen, migranten, mensen met een beperking, langdurige werklozen, en mensen die al langdurig een bijstand ontvangen en in armoede leven (Fitzpatrick, Franken, van Houten en Mateman, 2023). Dit maakt dat het ontvangen van de uitkering voor veel van deze mensen een permanente situatie wordt (Onstenk, van Houten, & Franken, 2022). Deze sectie beschrijft de verschillende groepen omdat in de deelnemers aan de instapeconomie veel langdurige bijstandsontvangers zitten waar ouderen, mensen met een mentale dan wel fysieke beperking, mensen met een migratieachtergrond, en langdurige werklozen/mensen die nooit gewerkt hebben onderdeel van vormen. Hieronder worden mensen met een beperking, langdurige werklozen, en mensen die langdurig in armoede verkeren en/of bijstand ontvangen beschreven. Deze groepen worden niet in de analyse expliciet opgenomen als controle variabelen, maar kunnen indirect wel geconceptualiseerd worden met behulp van vragen uit de vragenlijst in een vervolgstudie op dit onderzoek. Ouderen in de vorm van leeftijd, en mensen met een migratieachtergrond in de vorm van moedertaal worden wel meegenomen als mogelijke verklarende mechanismen. Mogelijk kunnen instappers met een migratieachtergrond of juist oudere deelnemers een hogere financiële gezondheid hebben dan instappers die Nederlands als moedertaal hebben of jonger zijn.

Mensen met een beperking

De arbeidsparticipatie van mensen met een chronische beperking of ziekte ligt op ongeveer 43 procent (Bottenheft, Zonneveld & Boeije, 2022). Zij werken gemiddeld 27 uur per week en zijn voornamelijk aan de slag in de dagbesteding of sociale leerplaats. Dit percentage ligt voor mensen met een verstandelijke beperking of een langdurige psychische problemen nog lager, op ongeveer 20% (Knispel et al, 2025, p. 17). Zij werken ongeveer 25 uur per week en zijn voornamelijk in loondienst actief. Volgens een onderzoek van ABN Amro kunnen naar schatting 600.000 mensen met een chronische aandoening werken als de baankansen op gelijke hoogte komen met die van mensen zonder beperking (Bersem, 2024). Dit houdt kortgezegd in aanpassingen doorvoeren in de werkzaamheden en de werkomgeving, en ondersteuning van collega's en externe begeleiding. In de instapeconomie zijn er ook mensen die psychische of fysieke problemen hebben waardoor ze lastig aan de slag kunnen in de reguliere arbeidsmarkt. In de veilige omgeving van het instapwerk kunnen ze door hun enthousiasme, en inzet wél waardevol werk doen.

Langdurige werklozen

Er zijn in het vierde kwartaal van 2024 ongeveer 60.000 mensen die meer dan een jaar werkloos zijn (CBS, 2024). Uit onderzoek door van Eijkel, Dijkstra en Vermeulen in opdracht van het ministerie van SZW blijkt dat hoe langer werkloos mensen zijn, hoe kleiner de kans is dat ze een baan vinden (2023). Dit komt door drie factoren: (1) *Statistische discriminatie*. Lager opgeleiden, mensen met weinig werkervaring en ouderen hebben ceteris paribus een lagere kans om een baan te vinden dan ouderen, lageropgeleiden en mensen met veel werkervaring. Dit komt omdat werkgevers vooral kijken naar de meest potentiële productiefste groep werklozen. Productiviteit is lastig vooraf in te schatten en daarom kijken werkgevers naar objectieve kenmerken zoals leeftijd, opleidingsniveau en werkervaring voor aanneemcriteria. Deze selectiviteit heeft als gevolg dat de minst kansrijke werklozen overblijven (De Groot, 2009). (2) *Verschil in motivatie*. Uit onderzoek blijkt dat snelle werkhervatters meer motivatie hebben aan het werk in te gaan, hiervoor zich dan ook meer inzetten, en een groter financieel belang hebben bij werk (Brouwer et al, 2011). (3) *duurafhankelijkheid*. Vanwege een verouderde kennis en vaardigheden bij een langere werkloosheidsduur, kan de productiviteit verminderen (Bejakovid & Mrnjavac, 2018). Een werkgever kan een langere

werkloosheidsduur ook zien als een teken van een lagere productiviteit bij de werknemer (Eriksson & Rooth, 2014). Zelf kan de werknemer ook ontmoedigd worden en minder actief zoeken of aan de vrije tijd meer waarde hechten (van Echtelt et al, 2019). In de instapeconomie zijn deelnemers vaak ook al een relatief lange tijd werkloos of hebben ze zelf nooit echt werk gehad. Dit kan zowel komen door de bovengenoemde duurzaamheidsproblemen als ook statistische discriminatie omdat de mensen niet de kennis en vaardigheden (bijvoorbeeld beheersing van de Nederlandse taal) bezitten, en bijvoorbeeld hun opleiding uit het herkomstland niet in Nederland wordt erkend waardoor ze niet aan het werk kunnen gaan.

Mensen die langdurig in armoede verkeren en/of bijstand ontvangen

Er zijn in 2023 ongeveer 400 000 mensen in de bijstand. Het onderzoek Brede Blik op de Bijstand laat zien dat 48 procent van deze groep ouderen met alleen een basis- of vmbo-opleiding en gezondheidsproblemen zijn en die tevens weinig jaren een betaalde baan hebben gehad. 30 procent van deze groep zijn mensen met ggz-, criminaliteits- en/of schuldenproblematiek en hebben relatief weinig werkervaring. Deze twee groepen vormen samen driekwart van de bijstandsgerechtigden (van Echtelt, Eggink, & Sadiraj, 2023). De mensen kennen vaak verschillende problemen die elkaar verergeren zoals moeite om werk uit te voeren, moeite om aan financiële verplichtingen te kunnen voldoen, en moeite om fysiek en mentaal gezond te blijven (Doove, Dill, Joosten & Rouw, 2018). De eerdergenoemde Participatiewet biedt onvoldoende steun aan deze groep onder meer vanwege de focus op uitstroom naar werk, en de verkokering van wet- en regelgeving (de Hek et al, 2022). Ook heeft betaald werk niet alleen maar voordelen, maar ook nadelen; zo belanden de extra verdiensten vaak in de zak van de schuldeisers en komen er kosten bij op het gebied van representatieve kleding en vervoer (Jungmann & van Beek, 2016). In de vragenlijst wordt niet expliciet de vraag gesteld over of mensen langdurig in armoede verkeren of ze bijstand ontvangen. Wel kan er voorzichtig geconcludeerd worden dat de lengte van deelname aan instapwerk een goede indicatie is voor deze groep omdat een vereiste voor het meedoen aan instapwerk is dat je een bijstandsuitkering ontvangt.

3.3 Mogelijk Verklarende Mechanisme

Hieronder wordt er ingegaan op de verschillende mechanismen die mogelijk kunnen bijdragen aan een mindere financiële gezondheid. Deze mechanismen komen in het methodehoofdstuk terug als controlerende variabelen en ook in de formules.

Verklarend Mechanisme 1: Migratieachtergrond

Mensen met een niet-westerse migratieachtergrond zijn meer dan twee keer zo vaak werkloos als werkzoekenden zonder migratieachtergrond. Dit verschil blijft tussen 2006 en 2020 ongeveer gelijk. Hebben migranten wel een baan, dan verliezen zij die ook weer eerder. Indien ze wel werkzaam zijn, hebben migranten vaak flexibel werk; slechts 57,8% van deze groep heeft een vast contract (Fitzpatrick, Franken, van Houten en Mateman, 2023).

Veel van deze groep migranten zijn dan ook werkzaam als zzp'er (Gielen, Scholten, Bakker, & Blom 2021). Ze zijn oververtegenwoordigd in de WW, arbeidsongeschiktheid en bijstandontvangers (Onstenk, van Houten & Franken, 2022) met percentages tot wel 53% in de bijstand (van Kesteren, & van Vuuren, 2024). Van Winden (2024) noteert wel dat hoe langer de asiel- en gezinsmigranten in Nederland zijn, hoe hoger hun arbeidsdeelname is; zo werkt na 3 jaar slechts 9% van de asielmigranten en 35% procent van de gezinsmigranten uit derde landen, en dit stijgt bij een verblijf van 20 jaar tot 52% voor asielmigranten en 60% van de gezinsmigranten. De participatie blijft echter ruim achter bij de arbeids- en studiemigranten dat ongeveer op 80% ligt na twintig jaar verblijf in

Nederland. Participanten aan de instapeconomie hebben vaak een niet-westerse achtergrond. Daarnaast lijkt financiële Kwetsbaarheid een probleem voor Nederlanders met een migratieachtergrond. Ze hebben hierdoor een grotere kans op betalingsachterstanden en schuldenproblematiek. Ook leven 40% van de gepensioneerden met een niet-westerse migratieachtergrond onder de armoedegrens, onder meer vanwege een AOW-gat en het ontbreken van een AIO (Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen) (AFM, 2021). In 2016 had 26% van de huishoudens met een migratieachtergrond een laag inkomen, en 13% van de huishoudens had een langdurig laag inkomen (Van Rooijen, Kahmann, Elferink, & Avric, 2018). Ook zijn migranten vaker minder financieel zelfredzaam omdat het financiële systeem in Nederland erg complex is (Kunkel & van Herssen, 2020), hulp vragen een taboe kan zijn, en een lagere cognitieve capaciteit kennen (Avric & Kuiper, 2018). Vooral mensen afkomstig uit Syrië en Eritrea, landen waar ook instappers vandaan komen, hebben de grootste armoederisico's (Dagevos, Huijnk, Maliepaard, & Miltenburg, 2018; Ferrier, Kahmann, & Massink, 2017). Voor de beantwoording van deze hypothese wordt onder meer gekeken naar de algemene open vraag: wat is je moedertaal? Hier geldt dat alle antwoorden behalve Nederlands als een indicator voor een migratieachtergrond dienen.

Hypothese 1: Instappers met een migratieachtergrond hebben een financieel slechtere gezondheid dan instappers zonder migratieachtergrond.

Verklarend Mechanisme 2: Geslacht

In de afgelopen jaren hebben vrouwen een inhaalslag gemaakt op mannen op verschillende terreinen zoals sociale ongelijkheid. Toch blijven vrouwen meer vertegenwoordigd in de financieel ongezonde - (25% vs. 19%) en financieel kwetsbare groepen (27% vs. 23%) dan mannen (Deloitte, 2025). Uit een vragenlijst onder 505 Australiërs blijkt dat vrouwen bijvoorbeeld een lagere financiële geletterdheid dan mannen hebben en dat financiële status de belangrijkste bron is voor financiële gezondheid is voor vrouwen (Gerrans, Speelman, & Campitelli, 2014, p. 153). Een studie onder 320 lage-inkomen vrouwen laat zien dat een hogere financiële geletterdheid en een positievere financiële houding gerelateerd zijn met een lagere financiële gezondheid omdat ze onzeker zijn over het kunnen rondkomen en kunnen voldoen aan toekomstige uitgaven (Jaffar, Faizal, Selamt, Awaludin & Sulaiman, 2024). Daarnaast is het uurloon voor vergelijkbaar werk is nog 12% lager voor Nederlandse vrouwen dan dat van Nederlandse mannen (CBS, 2024). Vrouwen werken ook vaker in laagbetaalde sectoren zoals de culture sector, onderwijs en zorg (Nederlandse Vrouwenraad, 2025).

Hypothese 2: Vrouwelijke instappers hebben een slechtere financiële gezondheid dan mannelijke instappers.

Verklarend Mechanisme 3: Leeftijd

De oudere werknemer heeft nog altijd moeite om aan de slag te gaan of te blijven werken. Als ze eenmaal werkloos zijn, dan ervaart 56 procent van de werkzoekende ouderen tijdens hun zoektocht discriminatie op grond van leeftijd (Andriessen & Hoegen Dijkhof, 2020). Onder de werkende 50+'ers heeft 18 procent te maken met leeftijdsdiscriminatie bij sollicitaties. Wel is er de laatste jaren een trend zichtbaar dat ouderen langer willen blijven werken en dit ook daadwerkelijk doen (Bersem, Bolscher en van Huissing, 2024). Dit gebeurt voornamelijk in de agrarische sector, cultuur, sport en sector, en vervoer en opslag waar ongeveer 6-7% van de werknemers 65+ zijn. In totaal waren in het derde kwartaal van 2023 236.000 pensioengerechtigden betaald werk aan het uitvoeren. Daarnaast blijkt op basis van een enquête uit 2023 dat er geschat wordt dat er nog 200.000 ouderen in deeltijd zouden willen werken (Dingemans, Henkens en Solinge, 2023) mits werkgevers ervoor zorgen dat flexibele werktijden en aantrekkelijke werkzaamheden mogelijk zijn en dat dus doorwerken na de pensioengerechtigde leeftijd wordt opgenomen binnen het HR-beleid (Oude Mulders & Tunney, 2020). De financiële gezondheidslevel van 65+ is in vergelijking met 2023 ongeveer hetzelfde

gebleven. Voor de groep van 55-64 is het financieel ongezonde mensen van 29% naar 18% gedaald en het financieel gezonde mensen juist van 26% naar 37% gestegen.

Uit academisch onderzoek blijkt dat jongeren vaak een lagere financiële gezondheid hebben (de Bruijn & Antinodes, 2020, Fu, 2020) omdat ze over minder financiële kennis bezitten, minder ervaring hebben met financieel management, en minder stabiele levens hebben dan ouderen (Netemeyer, Warmath, Fernandes, & Lynch, 2018). Dit zie je ook terug in het eerdergenoemde onderzoek naar financiële gezondheid van Deloitte waar jongeren tussen de 18 en 24 minder de loonstijgingen voelen, maar tegelijkertijd wel hun levensonderhoudskosten en woonlasten zien toenemen. Ze hebben dan ook vaker schulden dan in 2023 (9% t.o.v. 4%) en er is een grote stijging van het aantal jongeren met een minimuminkomen (Deloitte, 2025). Jongeren geven vaak geld uit aan kleine dingen zoals een koffietje, een snelle online aankoop of een broodje weg vanwege *the fear of missing out* en het creëren van geluuksmomentjes om zichzelf te belonen of te verwennen (El Saman, 2025). 40 procent van de jongeren heeft achteraf spijt van hun aankopen en 35 procent maakt zich zorgen over hoeveel geld er naar kleine dingen gaat (SNS, 2023).

Hypothese 3: Jongere instappers hebben een slechtere financiële gezondheid dan oudere instappers.

Verklarend Mechanisme 4: Burgerlijke Staat

Alleenstaanden vallen vaak in de financiële kwetsbare groepen (Deloitte, 2025). In vergelijking met mensen in meerpersoonshuishoudens hebben ze weinig financiële buffers en lagere inkomens, en ook hebben ze vaak relatief moeite met rondkomen en een hogere energierekening (DNB 2023; Nibud 2024a). Daarnaast hebben alleenstaanden het vaak financieel moeilijker omdat dagelijkse boodschappen, energievoorzieningen en huisvesting veel zwaarder drukken op hun budget (Leclaire, 2024). Dit levert geldstress op; zo denken alleenstaanden vaak bij alles wat ze doen wat het kost? (Verhaeghe, 2024).

Hypothese 4: Alleenstaande instappers hebben een slechtere financiële gezondheid dan samenwonende instappers.

3.4 Armoede en Werken

In deze paragraaf bespreken we waarom werken goed voor je is, en wat de negatieve effecten van armoede inhouden. Deze punten zijn goed om in het achterhoofd te houden bij het lezen van het vervolg van dit onderzoek dat zich richt op de puur financiële kant van de mogelijke voordelen van werken.

Voordelen van werken

Arbeidsparticipatie kent veel voordelen. Werkenden ontvangen natuurlijk een financiële bijdrage voor hun inspanningen. Daarnaast levert werk ook een positieve bijdrage aan het sociale netwerk van mensen, welzijn en zingeving (Conen en de Beer, 2011). Dat zie je ook terug in onderzoek naar parttimers die werkzaam zijn in de bijstand. Zij krijgen niet alleen wat financiële ruimte, maar de gemeente kan ook besparen op de hoogte van de uitkeringen en in de toekomst minder uitkeringen hoeft te verrichten vanwege een uitstroom van bijstandontvangers naar de arbeidsmarkt (Scholt, 2016). Zo kunnen deelnemers zelfvertrouwen en zelfkennis verder ontwikkelen.

De projecten van instapwerk zijn uitsluitend in aandachtswijken waar vaak meerdere soorten problemen aanwezig zijn. Het uitvoeren van instapwerkzaamheden kan positief bijdragen aan de leefbaarheid van de wijk omdat het schoner wordt, mensen meer met elkaar leven, en er minder criminaliteit kan zijn (Burdorf & Schuring, 2022). Dit maakt dat werken in de instapeconomie écht lonend is (van Echtelt, 2020).

Armoede en haar negatieve effecten

Armoede gaat vaak gepaard met gevoelens van sociale uitsluiting, sociaal isolement, en eenzaamheid (Madern, 2015). Ook blijkt dat mensen die leven in armoede vaak minder snel lid zijn van verenigingen en sportclubs, en minder vaak bezoek ontvangen en zelf op visite gaan (Roest, Lokhuizen en Vrooman, 2010). Tenslotte zijn mensen vaak geneigd om personele problemen te delen met kennissen en vrienden, en zijn ze minder tevreden over hun sociale netwerk in vergelijking met mensen die niet in armoede leven (Hof, 1998).

De invloed van armoede heeft ook te maken met een blokkade van sociaaleconomische participatie omdat mensen buitengesloten kunnen zijn van de arbeidsmarkt door arbeidsongeschiktheid en langdurige werkloosheid (Van Geuns, 2013).

Het hebben van een laag inkomen hangt vaak samen met het hebben van een slechte gezondheid, het hebben van schulden en generationele armoede (i.e. structurele relaties tussen generaties in het leven in armoede) (Winsemius, Ballering, Scheffel & Schoorl, 2016).

Het leven van armoede en/of hebben van schulden draagt bij aan een hoger stressgehalte omdat ze zorgen hebben of ze nog wel hun rekeningen kunnen betalen of bijvoorbeeld hun kinderen te eten kunnen geven (Jacoby, 2002).

Werkloosheid leidt vaak tot een gebrek aan financiële middelen waardoor er aan basisbehoeften niet voldaan kan worden (Karsten & Batinic, 2009).

Er is in Rotterdam onderzoek gedaan naar de afboeking van bijstandschulden en de positieve effecten of mensen financieel zelf meer financieel redzaam zijn en of ze meer geneigd zijn om te werken (De Bruijn, Vethaak, Koning en Knoef, 2023). De resultaten laten zien dat mensen juist extra moeten aflossen aan andere schuldeisers of een bewindvoerder hebben (Van der Meulen, 2022), waardoor hun financiële zelfredzaamheid niet wordt vergroot. Wel kan er geconcludeerd worden dat er bij schuldafboeking de arbeidsparticipatie van personen vergroot die een relatief hoge bijstandsschuld hebben.

3.5 Lessen uit eerdere Participatieprojecten in Nederland

In het verleden zijn er in Nederland meerdere projecten geweest om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt mee te laten doen in de maatschappij. Zo waren er in de periode 1994-1998 40.000 Melkertbanen, vernoemd naar de minister van SZW Ad Melkert, gecreëerd in delen van de publieke sector zoals de zorg, kinderopvang, natuurbeheer, onderwijs, openbare orde en veiligheid voor langdurige werklozen en ontvangers van een bijstandsuitkering. De deelnemers met een Melkertbaan, melketiers, kregen maximaal 120% van het minimumloon en de bedoeling van deze gesubsidieerde baan was de herintegratie tot de reguliere arbeidsmarkt (Mosselman & Muysken, 2020). Een recenter voorbeeld is de introductie van de basisbaan in Groningen en Rotterdam tussen 2020 en 2023. Er zijn verschillen tussen het Groningse en Rotterdamse pilot en Instapwerk in Den Haag op het gebied van beloning en arbeidsomstandigheden; in Groningen en Rotterdam zijn de deelnemers in loondienst en ontvangen ze een minimumloon voor hun werk wat wezenlijk verschillend is van de vrijwilligersvergoeding die de instappers ontvangen voor het vrijwillige karakter van hun werkzaamheden. Dit zie je ook terug in de omschrijving van Groningen van hun deelnemers aan basisbanen als een groep met afstand tot de reguliere arbeidsmarkt die toch bepaalde werkzaamheden kan vervullen” (Mosselman, Dekker en De Vleeschouwer, 2022). Deze omschrijving komt overeen met Instapeconomie in Den Haag dat haar instappers beschrijft als “bewoners met een afstand tot de arbeidsmarkt voeren activiteiten uit die de wijk verbeteren” (Gemeente Den Haag, 2025). Het verschil zit echter in het aantal uren dat de deelnemers in beide steden per week besteden aan hun werk; in Groningen was dat fulltime, in Den Haag is dit enkele uren per week en verschilt dit per deelnemers vanwege hun persoonlijke situatie. Fulltime werken is voor deze doelgroep momenteel, en wellicht nooit, mogelijk noch wenselijk vanuit hun eigen kant. Deelnemers

in Groningen geven aan dat ze minder stress hebben, en dat hun inkomen en schuldensituatie in een half jaar en/of een jaar verbeterd zijn ten opzichte van de startsituatie (Mosselman, & Polstra, 2023, p. 37). Hoewel er maar 4 deelnemers zijn in het Rotterdamse project geven ze wel dat hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot is vanwege het meedraaien in het arbeidsproces en de verse ervaring; “De wijkbasisbaan heeft mij een opstapje gegeven om te zoeken naar een andere betaalde baan. Ik ben nu bezig om te kijken wat ik hierna zou willen doen.” (Mosselman, Dekker en de Vleeschouwer, 2022). Ook is er een beperkte verbetering op financieel vlak zichtbaar; hoewel de toeslagen zijn weggefallen, is het wel makkelijker om rekeningen te betalen en is hun financiële zelfredzaamheid vergroot omdat ze minder afhankelijk zijn van anderen om tegenslagen op te vangen.

Hoofdstuk 4 Methoden

Dit hoofdstuk presenteert zowel de onderzoekopzet alsook de toegepaste methoden van deze scriptie. Eerst worden mogelijke uitdagingen op het gebied van validiteit van de studie besproken. Daarna worden de gebruikte concepten in deze studie geoperationaliseerd, en worden de regressiemodellen voor de econometrische analyse uiteengezet.

4.1 Methoden en Populatie.

Kwantitatief onderzoek is de methode van deze scriptie om de financiële gezondheidseffecten van de instappers in kaart te brengen. Met behulp van het afnemen van vragenlijsten is de data verzameld. In vergelijking met 2024, zijn het aantal stichtingen en deelnemers gegroeid. In 2024 deden Sociaal in Moerwijk, Wijk vol Waarde in Vredelust, en Lichtpuntjes van Mariahoeve al mee en dit is in 205 uitgebreid met Wijkz in Morgenstond en Stagehuis in Schildersbuurt. De data van de vragenlijsten van Wijkz en Stagehuis was op het moment van schrijven van deze scriptie nog niet beschikbaar en zijn nog niet meegenomen. Het aantal deelnemers was 51 en is nu 132. De vragenlijst is samengesteld door de ambtenaren van de gemeente Den Haag en onderzoekers van de Universiteit Leiden. Naast 9 vragen in het algemene gedeelte, zijn er 55 vragen verdeeld over categorieën motivatie (5 vragen), taal (12), gezondheid (9), financiën (7), opleiding, talent en vaardigheden (6), dagelijks leven (5), sociaal netwerk (6), en zingeving en perspectief (6).

4.2. Operationalisering

Om de onderzoeksvraag en de verschillende hypotheses te kunnen testen, is het nodig dat financiële gezondheid geconceptualiseerd wordt aan de hand van de verschillende vragen uit de enquêtes.

Onafhankelijke variabele

De onderzoeksvraag kent een onafhankelijke variabele, deelname aan de instapeconomie.

Concept: deelname aan de Instapeconomie (1 variabele gebruikt voor operationalisering)

Deelnametijd, is geconceptualiseerd door middel van het aantal maanden instapwerk dat de deelnemers doet.

Afhankelijke variabelen

Financiële Middelen (1 variabele gebruikt voor operationalisering)

Besteedbaargeldperweek is gemeten met vraag 28: “Hoeveel kan je per week ongeveer besteden, naast je vaste lasten? Kruis één antwoord aan”. Antwoorden tot 200 euro per week zijn gecodeerd als 0 en antwoorden meer dan 200 euro per week zijn gecodeerd als 2.

Financiële Kwetsbaarheid (1 variabele gebruikt voor operationalisering)

Aan de hand van vraag 29: “Ervaar je uitdagingen met rondkomen?” is financiële kwetsbaarheid gecodeerd in het concept finuitdagingen. Deze vraag bestaat uit een ordinale negenpuntenschaal met de vijf verschillende smileys, zie figuur 2. Waarbij waarde 1 heel veel uitdagingen representeert en waarde 9 helemaal geen uitdagingen. Hier geldt dat hoe hoger de score is, hoe minder financiële uitdagingen worden ervaren. Financiële kwetsbaarheid kan gedefinieerd worden als de kans dat een individueel financiële moeilijkheden ervaart; d.w.z. een conditie van stress waar een individueel niet langer de levensstandaard kan volhouden (O'Connor et al, 2019, p. 2)

Figuur 2-Voorbeeld van een emojischaal

Bron: Vragenlijst Instapeconomie.

Deelnemers omcirkelden een smiley. De meest linkse smiley is gecodeerd als waarde 1. Voor de tweede smiley aan de linkerkant is dit waarde 3 oplopend naar de meest groene smiley die waarde 9 heeft. Als de cirkel zich bevindt tussen twee smileys, dan is het een even getal; 2, 4, 6 of 8.

Deze manier van toetsen van uitdagingen met rondkomen is dezelfde manier als Homer en collega's (Homer, Taylor., Miller, Pickett, Wilson, & Robson, 2023) gebruikt hebben in hun studie naar financiële gezondheid en gezondheidstatus in Londen. Zij gebruikte een London Borough of Hackney, Health and Wellbeing survey met de vraag: “Do you ever have difficulty making ends meet at the end of the month?”

Concept: Financiële Zelfredzaamheid (2 variabelen gebruikt voor de operationalisering)

Het concept *hulpfinanciën* is gelinkt aan vraag 30: “Heb je hulp nodig bij je financiën? Zo ja, wat voor hulp?” is een open vraag. Deelnemers die aangeven dat ze hulp nodig hebben kregen waarde 1 toebedeeld. Het maakt hierbij niet uit of de deelnemers hebben aangegeven wat voor soort hulp ze nodig hebben. Deelnemers die aangeven dat ze geen hulp nodig hebben of de vraag niet beantwoord hebben, kregen waarde 0 toebedeeld.

De ja/nee vraag 33 *Heb je op dit moment een bewindvoerder?* Is gecodeerd in het concept bewindvrdr. Hierbij heeft ja waarde 1 en nee waarde 0 toebedeeld gekregen. Een bewindvoerder helpt mensen die in schulden zitten met het beheren van hun financiële middelen.

Concept: Stress (1 variabele gebruikt voor de operationalisering)

Het concept *stress* komt terug in vraag 25: “Hoeveel stress ervaar je in een week?” Deze vraag bestaat wederom uit een ordinale negenpuntenschaal met de vijf verschillende smileys. Waarbij waarde 1 heel veel stress weergeeft en waarde 9 helemaal geen stress. Hier geldt dat hoe hoger de score is, hoe minder stress worden ervaren. Meedoen in de samenleving kan stressverlagend werken omdat instappers inspiratie kunnen opdoen van anderen hoe zij leven, en dingen aanpakken. Dit zie je ook

terug in een onderzoek bij Xiao en collega's (2006) waar lagere financiële zorgen gevonden waren bij mensen die werk hadden, ouder zijn, lagere schulden hebben, een betere gezondheid kennen, en goede familierelaties hadden.

Controlevariabelen

Er worden 4 controlevariabelen gebruikt in dit onderzoek.

Leeftijd, is gemeten in jaren.

Voor geslacht, is de dummyvariabele nieuwgeslacht aangemaakt waar mannen zijn gecodeerd met waarde 0 en vrouwen hebben waarde 1 gekregen.

Voor alleenstaand is de dummyvariabele nieuwegezinssituaties aangemaakt waar 0 is toegekend als een deelnemer een gezin hebt; d.w.z. met een partner en/of kinderen woont, en waar 1 is toegekend als de deelnemer alleenstaand is.

Voor moedertaal is er een dummyvariabele nietNederlands aangemaakt waarbij 0 = Nederlands en 1 een andere taal inhoudt.

4.3 Regressies

Er wordt in deze scriptie regressieanalyses uitgevoerd om inzicht te vergaren over de relatie tussen instapwerk en financiële gezondheid.

In deze scriptie wordt er een econometrische analyse uitgevoerd om de invloed van lengte van deelname aan de Instapeconomie (onafhankelijke variabele X) via vier mechanismen (controleerende variabelen) op de financiële gezondheid van instappers (afhankelijke variabele Y) te meten.

Ordinary Least Squares Regressies

Als eerste worden OLS-regressies uitgevoerd om de relatie tussen instapwerk en financiële gezondheid te onderzoeken. Voor de afhankelijke variabele met betrekking tot financiële kwetsbaarheid, wordt eerst een regressie uitgevoerd zonder controlevariabelen. Deze regressies zonder controlevariabelen worden ook gedaan voor drie afhankelijke variabelen, stress, financiële middelen en financiële zelfredzaamheid. Tenslotte zullen er vier herhalingen van de eerdere regressies worden uitgevoerd waar nu de controlevariabelen worden toegevoegd. Deze controlevariabelen zijn geslacht, gezinssituatie, leeftijd, en moedertaal. De α geeft de waarde van de afhankelijke variabele aan wanneer de deelnameduur aan het instapwerk in maanden op 0 overeenkomt. De regressie coëfficiënt is aangegeven met ' β ' en deze duidt de verwachte verandering in de afhankelijke variabele aan voor elke extra maand dat een instapper actief is. De onafhankelijke variabele, de duur van deelname aan het instapwerk, wordt aangegeven met duur. Controlevariabelen zijn aangegeven met ' X_i '. Voor de controlevariabelen is de regressie coëfficiënt aangegeven met ' γ ' en geeft de verwachte verandering in de afhankelijke variabele weer voor elke eenheidswijziging in de controlevariabele, terwijl er voor de onafhankelijke variabele en andere controlevariabelen ceteris paribus geldt.

De regressiemodellen zien er in formule verband er als volgt uit:

$$Y_{finmid} = \alpha_1 + \beta_1 Deelnametijd + \gamma_1 X_i$$

$$Y_{stress} = \alpha_2 + \beta_2 Deelnametijd + \gamma_2 X_i$$

$$Y_{finkwet} = \alpha_3 + \beta_3 Deelnametijd + \gamma_3 X_i$$

$$Y_{hulpfin} = \alpha_4 + \beta_4 Deelnametijd + \gamma_4 X_i$$

$$Y_{bewind} = \alpha_5 + \beta_5 Deelnametijd + \gamma_4 X_i$$

OLS kan alleen correlaties bevestigen en kan geen causale verbanden aantonen. Overige limitaties van OLS-regressies zijn onder andere de mogelijkheid van omgekeerde causaliteit, waardoor de afhankelijke variabele een effect heeft op de onafhankelijke variabele. In dit geval zou financiële gezondheid een effect kunnen hebben op de duur van deelname aan het instapwerk. Dit is niet uit te sluiten door middel van OLS-regressies. Ook moet er rekening worden gehouden met de mogelijkheid van omitted variable bias. Dit houdt in dat belangrijke variabelen niet zijn opgenomen

in de regressieanalyse als verklarende variabelen, maar deze wel gerelateerd zijn aan de afhankelijke variabelen. De weggelaten variabele is hierbij zowel gerelateerd aan de afhankelijke variabelen als de onafhankelijke variabele. Dit kan ervoor zorgen dat de relatie tussen de onafhankelijke variabele en afhankelijke variabelen onjuist worden geschat. De OLS-regressies geven echter wel een duidelijk beeld van de relaties tussen duur van instapwerk en financiële gezondheid.

5. Resultaten

Dit hoofdstuk geeft een empirische toets weer van de hypothese die voorkomen uit de literatuur weer. Hierin zijn de stappen van de analyse, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, doorlopen en de resultaten daarvan gepresenteerd. Voordat de resultaten uit de regressieanalyse worden getoond, is eerst de beschrijvende statistiek vermeld.

5.1 Beschrijvende statistiek

De gemiddelde duur van deelnametijd aan de instapeconomie is ongeveer 14 maanden met een deelnemer die op het moment van invullen een week aan de slag was als instapper en de langste deelnemer die al 36 maanden ofwel al 3 jaar deelnemer is. De gemiddelde leeftijd van de deelnemer is 47 jaar met de jongste deelnemer 24 en de oudste deelnemer 66. Ook is er te zien dat voor 62% van de deelnemers van de mensen Nederlands niet hun moedertaal is. 67% van de instappers is vrouw. Er zijn relatief meer instappers die of met kinderen of met partner of met partner en kinderen samenwonen dan instappers die alleen wonen. Er wordt een gemiddelde hoeveelheid aan stress ervaren (5.069 op een schaal van 1 tot 9) en mensen ontvangen niet veel maar ook niet weinig moeite met rondkomen (4.51 op een schaal van 1 tot 9). Ongeveer 43% van de mensen vraagt wel eens hulp aan anderen. Ongeveer 13% van de mensen maakt gebruik van een bewindvoerder. Relatief veel mensen hebben minder dan 200 euro per week te besteden (0,088 op een schaal van 0 tot 1).

Tabel 5

Beschrijvende statiek van deelnametijd instapwerk, stress, leeftijd, geslacht, besteedbare middelen, bewindvoerder, hulp nodig bij financiën, moeite met rondkomen, gezinssituatie en moedertaal.

Variable	Obs	Gemiddelde	Standaard afwijking	Min	Max
leeftijd	102	47.363	8.471	24	66
nietNederlands	102	.627	.486	0	1
nieuwgeslacht	102	.676	.47	0	1
nieuwgezinssituatie	102	.343	.477	0	1
besteedbaargeldperwk	102	.088	.285	0	1
bewindvoerder	102	.137	.346	0	1
hulpfinancien	102	.431	.498	0	1
Hoeveelstresservaan	102	5.069	2.239	1	9

Ervaarjeuitdagingen~o	102	4.51	2.337	1	9
duur	102	14.297	11.56	.25	36

5.2 Regressieanalyse

Tabel 7 geeft de resultaten weer van de regressieanalyses die zijn uitgevoerd om de relatie tussen de deelnametijd aan instapwerk en financiële kwetsbaarheid, stress, financiële middelen, en financiële zelfredzaamheid te onderzoeken, met de vier controlevariabelen moedertaal, geslacht gezinssituatie en leeftijd. De coëfficiënt, de standaardafwijking tussen haakjes, en de **P-waarde dikgedrukt** zijn in elke cel benoemd. Deze coëfficiënten geven het effect van een maand extra deelname aan de instapeconomie op de afhankelijke variabelen weer.

Tabel 7 Resultaten van regressieanalyses

	Besteedbaargeldperw	Bewindvoerder	Hulpfinancien	Hoeveelstresservaarje	Ervaarjeuitdagingenmet rondkomen
Duur	0.002 (0.003) 0.396	-0.003 (0.003) 0.319	-0.000 (0.004) 0.968	0.030 (0.020) * 0.128	0.034 (0.021) * 0.101
NietNederlands	-0.007 (0.066) 0.916	-0.187 (0.073) ** 0.012	0.039 (0.114) 0.732	0.412 (0.512) 0.422	0.533 (0.534) 0.321
Nieuwgeslacht	-0.036 (0.065) 0.585	-0.121 (0.072) ** 0.095	0.036 (0.113) 0.749	0.121 (0.508) 0.811	-0.110 (0.529) 0.836
Nieuwgezinsituatie	-0.061 (0.070) 0.386	0.125(0.077) * 0.106	-0.033 (0.121) 0.785	0.500 (0.542) 0.358	0.156 (0.565) 0.783
Leeftijd	-0.003 (0.003) 0.409	-0.004 (0.004) 0.342	0.010 (0.006) * 0.092	0.013 (0.027) 0.622	-0.018 (0.028) 0.513

Noot: $P < 0.2$ * $p < 0.1$ **

Voor de afhankelijke variabele besteedbaar geld per week zijn er geen significante resultaten gevonden. Dit kan mogelijk verklaard worden doordat de vrijwilligersvergoeding slecht €150 per maand is wat ongeveer neerkomt op €37,50 per week. Door de manier van coderen waar alles minder dan €200 als 0 werd aangeduid, heeft een extra inkomen van €37,50 per week niet heel veel invloed om het over het de grens van €200 te krijgen. Daarnaast ontvangt iedereen deze vergoeding waardoor het niet uitmaakt of je net bent begonnen met instapwerk of al langer instapper bent.

Het effect van duur op Hoeveelstresservaarje en Ervaarjeuitdagingenmetrondkomen is zonder controlevariabelen significant voor $\alpha < 0,2$. Het effect van duur op hulpfinanciën gecontroleerd voor leeftijd en het effect van duur op bewindvoerder gecontroleerd voor nieuwgezinsituatie zijn significant voor $\alpha < 0,2$. Het effect van duur op bewindvoerder gecontroleerd voor NietNederlands en

nieuwgeslacht zijn significant voor $\alpha < 0,1$.

Bij elke maand langer verrichten van instapwerk ervaart een deelnemer 0.034 schaaltrade op een negenpuntsschaal minder moeite met rondkomen. Dit kan een indicatie zijn dat de vrijwilligersvergoeding hoog genoeg is om de eventuele extra kosten te dekken, of dat ze minder geld kwijt zijn aan kosten voor levensonderhoud omdat ze etenswaren en levensmiddelen krijgen van de projectorganisatie (Verho, Hämäläinen, & Kanninen, 2022).

Dit houdt in dat voor elke extra maand deelname aan de Instapeconomie een deelnemer 0,030 schaaltraden op een negenpuntsschaal minder stress ervaart in zijn of haar leven door het instapwerk ($p < 0.2$). Een verklaring zou kunnen liggen dat het verrichten van taken structuur geeft aan het leven van de instappers en dat er een werkcultuur heerst waar fouten gemaakt mogen worden zonder dat ze bang hoeven te zijn voor een negatieve behandeling (Hassard, Teoh, Visockaite, Dewe & Coew, 2018)

Hoe langer de deelnametijd is, hoe iets eerder oudere instappers (0,010 schaaltraden op een negenpuntsschaal) geneigd zijn om hulp te vragen ($p < 0.2$). Dat kan komen doordat ouderen met een hoger neurotisch en meegaand karakter meer geneigd zijn om hulp te vragen (Gillen & Kim, 2014) en dat oudere mensen met een grote financiële kennis en oudere vrouwen meer geneigd zijn om hulp te vragen (Fan, 2022).

Hoe langer de deelnametijd, hoe minder vrouwelijke instappers (-0.121) en instappers met een migratieachtergrond (-0.187) een bewindvoerder hebben ($p < 0.1$). Dit kan mogelijk verklaard worden doordat ze op instapwerk een financieel café hebben. Tijdens de gesprekken die daar plaatsvinden, kunnen ze hun financiële geletterdheid verbeteren en beter met hun financiën omgaan waardoor ze schulden kunnen aflossen en afscheid kunnen nemen van hun bewindvoerder (Kouters, 2013). Een tegenovergesteld effect is zichtbaar voor instappers die wonen met een partner en/of kinderen die juist vaker een bewindvoerder hebben als ze langer deelnemen aan instapwerk ($p < 0.2$). Een mogelijke verklaring kan liggen dat ze hierdoor ze extra uitgaven hebben die ze mogelijk niet meer kunnen dekken met het alleen verrichten van instapwerk.

Al met al tonen deze resultaten dat deelname aan de Instapeconomie leidt tot meer moeite met rondkomen en meer financiële stress, en dat er in sommige gevallen instappers minder of juist meer gebruik maken van bewindvoerder en eerder om hulp zullen vragen. Tegelijkertijd bevestigen de resultaten van deelname aan de instapeconomie niet dat het bevorderlijk is voor een hoger besteedbaar inkomen.

6. Conclusie

De vraag *Bestaat er een relatie tussen de lengte van deelname aan de Haagse instapeconomie en de financiële gezondheid van participanten?* is onderzocht in deze scriptie. Uit de geanalyseerde resultaten is naar voren gekomen dat er geen relatie bestaat tussen de duur aan de instapeconomie en financiële gezondheid in het algemeen. Wel zijn er relatief smalle positieve significante effecten zichtbaar in de relatie van lengte van deelname aan de instapeconomie met de hoeveelheid stress die mensen ervaart en de ervaren uitdagingen van mensen met het rondkomen. Instappers die langer meedoen aan de instapeconomie ervaren minder stress en hebben minder moeite om rond te komen dan instappers die recent zijn gestart. Het verrichten van werkzaamheden kan ontspannend werken en meer structuur geven aan de dag. De vergoeding die instappers krijgen, kan net voldoende zijn om de vaste lasten te betalen die wellicht ook minder zijn geworden door de levensmiddelen die ze als dank voor hun werk krijgen van de projectorganisatie. Als er wordt ingezoomd op de controle

variabelen, is er voor bepaalde onderdelen van financiële gezondheid een smal significant effect beschikbaar wanneer ze langer aan de instapeconomie deelnemen. Zo zijn oudere instappers eerder geneigd om hulp te zoeken, en hebben instappers die samenwonen met anderen vaker een bewindvoerder, en vrouwen en instappers met een migratieachtergrond juist minder een bewindvoerder. Deelname aan de instapwerk heeft in zijn geheel een insignificante relatie met besteedbare middelen per week die de instappers hebben. Het bevestigt dan ook dat instapwerk niet primair gericht is om mensen meer financiële zekerheid te geven, maar juist meer geneigd is om mensen te ontwikkelen op sociaal vlak.

7. Discussie

In dit laatste hoofdstuk van de scriptie worden beperkingen van de scriptie besproken, inclusief suggesties over hoe deze limitaties kunnen worden in vervolgonderzoek. Tenslotte worden beleidsadviezen gegeven

7.1 Limitaties

Deze scriptie kent haar beperkingen. Een voorbeeld is het relatief kleine aantal observaties, namelijk 102. Dit beperkte aantal leidt tot grote standaardfouten en vermindert de statistische kracht van de schattingen. Dit roept twijfels op over de representativiteit van de resultaten en hun generaliseerbaarheid naar de bredere doelgroep. Door meer deelnemers te enquêteren in vervolgonderzoek tijdens de komende academische jaren, kan de steekproefomvang worden vergroot, waardoor de standaardfouten kleiner zullen worden. Dit zal leiden tot een grotere representativiteit van de resultaten voor de gehele onderzoekspopulatie en meer bruikbare conclusies voor een grotere diversiteit aan deelnemers. Vervolgonderzoek kan ook als controlevariabelen mentaal/fysieke beperking en de lengte van werkloosheid of überhaupt nooit een baan gehad hebben meenemen mensen met een mentale dan wel fysieke beperking, mensen met een migratieachtergrond, en langdurige werklozen/mensen die nooit gewerkt hebben onderdeel van vormen.

Een tweede limitatie betreft de formulering van de vragen die niet altijd als wenselijk wordt geacht met het oog op de betrouwbaarheid van de studie. Zo mist er bij de vraag 27 over welke belangrijke inkomensbronnen je ontvangt het antwoord bijstand. Dit creëert verwarring onder de instappers bij het invullen van de vragenlijsten omdat ze veelal de vakjes van werkloosheidsuitkering en de arbeidsongeschiktheidsuitkering invullen. Een ander voorbeeld is dat deelnemers zelf moesten aangeven hoe lang ze al deelnamen aan de Instapeconomie, en dit volgens de vraagstelling ook nog konden doen in weken of maanden. Sommige deelnemers wisten dit heel precies, maar anderen konden zich dit lastig herinneren en gaven als antwoord een niet al te precies antwoord zoals 'een jaar of een aantal maanden'. Deelnametijd behoort tot de essentiële variabelen van deze scriptie. Ondanks dat is geprobeerd hier een zo betrouwbaar en secuur mogelijk antwoord op te krijgen van de deelnemers, was het beter geweest als de werkgevers van de Instappers de deelnametijd hadden doorgegeven op basis van wanneer het contract is ondertekend.

Een laatste limitatie voor een complete, correcte beantwoording van de onderzoeksvraag is dat mogelijk niet alle dimensies van financiële gezondheid meegenomen konden worden vanwege de aard van de vragen uit de vragenlijst. Uit academisch onderzoek blijkt dat bijvoorbeeld een belangrijke component van financiële gezondheid, geldstress/geldzorgen, vaak gemeten kan worden door het meten van vier dimensies zoals in hoeverre er sprake is van een gevoel van ontoereikende financiële middelen, het gevoel van gebrek aan controle over de financiële situatie, het obsessief nadenken en zorgen maken over financiën, en de neiging om zich te concentreren op kortetermijnoplossingen (Van Horssen, Lamers, Groen, Houtsma, van Dijk, van Dillen, & Kurtenbach, 2022). Voor dit onderzoek hebben van Horssen et al. (2022) een vragenlijst samengesteld ten

behoefte van het meten van de vier dimensies, waarbij alleen de tweede dimensie (gevoel van gebrek aan controle over de financiële situatie) deels weergegeven lijkt te zijn in de enquêtes van de scriptiewerkplaats Den Haag Zuidwest. Deze tweede dimensie wordt in het onderzoek van Horssen en collega's (2022) gemeten door middel van vragen zoals "1) Ik heb vaak te weinig geld; (2) Ik kan vaak mijn rekeningen niet op tijd betalen. En (3) Ik heb vaak geen geld voor de dingen die ik echt nodig heb." Een volgende versie van de vragenlijst die wordt gebruikt voor nieuwe scripties binnen scriptiewerkplaats Zuidwest zouden daarbij vragen in de vragenlijst kunnen opnemen zodat de andere dimensies van financiële gezondheid zoals positief financieel gedrag (Kempson, Finney en Poppe, 2017), en financiële opvoeding (van der Schors, & Stierman, 2016) ook gemeten kunnen worden.

7. 2 Aanbevelingen

Het praten over financiële gezondheid helpt ook om meer financieel inzicht te krijgen in je financiën (Deloitte, 2025). Een dergelijk initiatief laten plaatsvinden in een veilig, vertrouwde omgeving van een maatschappelijke organisatie kan ook helpen om mensen aan het denken te zetten over hun uitgaven en inkomstenbron. Een suggestie is het anders praten over werken; stop met het gebruik van termen als uitstroom en werkloos, en zie gesubsidieerde arbeidsplaatsen en vrijwilligerswerk niet als instrumenten om de uitstroom te verhogen maar als activiteiten die beoordeeld moet worden op hun maatschappelijke productiviteit. Als maatschappelijke productiviteit het beleidsdoel wordt in de bijstand, zijn er geen werklozen omdat nagenoeg iedereen wel maatschappelijk productief is. Dit moet dan wel zichtbaar zijn in de analyse, beleidsstukken, beloningen, gesprekken en grondhouding waardoor de overheden met hun beleid optimaal gebruik kan maken van de enorme maatschappelijke potentie (de Wit, 2022). Deze verandering kan ook ervoor zorgen dat er makkelijk onderzoek gedaan kan blijven worden en dat mensen uit aandachtswijken niet alleen het gevoel hebben dat er gehaald wordt maar dat er ook gebracht wordt (Breed & van Marle, 2022). Tenslotte kan er gekeken worden of instapwerk ook in andere wijken van Den Haag of andere steden uitgevoerd kan worden zodat meer mensen in de bijstand zich kunnen ontwikkelen en hun (financiële) gezondheid en welzijn kan verbeteren.

In andere woorden, de rijke instapwereld tussen uitkering en uitstroom verdient het om gewaardeerd en beloond te worden zodat hun financiële gezondheid én welzijn beter wordt!

Bronnenlijst

- Abrantes-Braga, F. D. M. A., & Veludo-de-Oliveira, T. (2020). Help me, I can't afford it! Antecedents and consequence of risky indebtedness behaviour. *European Journal of Marketing*, 54(9), 2223–2244. <https://doi.org/10.1108/EJM-06-2019-0455>
- Aggarwal, S. (2014), "Developing an Index for Measuring Financial Well-Being in a Geography," IFMR Finance Foundation.
- AFM (2021, December). Nederlanders met een migratieachtergrond, verkenning naar de mate van financiële kwetsbaarheid en de relatie met financiële dienstverlening. <https://www.afm.nl/nl-nl/sector/actueel/2021/december/verkenning-kwetsbaarheid-nederlanders-migratieachtergrond>
- Andriessen, I., & Hoegen Dijkhof, J. (2020). Ervaren discriminatie in Nederland II. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Annink, A., Gorgievski, M., & Den Dulk, L. (2016). Financial hardship and well-being: a cross-national comparison among the European self-employed. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 25(5), 645–657. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2016.1150263>
- Avric, B. & Kuiper, C. (2018, december). Financiële kwetsbaarheid nieuwkomers. *Movisie*. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2018-12/Financiele-kwetsbaarheid-nieuwkomers.pdf>
- Baekgaard, M., Nielsen, S.A. Rosholm, M. & Svarer, M. (2024). Long-term employment and health effects of active labor market programs, *Proceedings of the National Academy of Sciences* 121 (50) e2411439121, <https://doi.org/10.1073/pnas.2411439121>
- Bailey, S. M. (2019). Financial well-being: An opportunity to have profound impact with solutions that match needs. *American Journal of Health Promotion*, 33(1), 147-151.
- Bastiaans, M., Dur, R. & Gielen, C.R. (2024). Activating the long-term inactive: Labor market and mental health effects. *Labour Economics*, 90. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2024.102593>
- Bejakovid, P., & Mrnjavac, Ž. (2018). The danger of long-term unemployment and measures for its reduction: the case of Croatia. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 31(1), 1837-1850.
- Bersem, M. (2024, oktober 3). ABN AMRO: zo'n 600.000 Nederlanders met beperking staan aan de kant. Flexnieuws. <https://www.flexnieuws.nl/2024/10/abn-amro-zon-600-000-nederlanders-met-beperking-staan-aan-de-kant/>
- Bersem, M., Bolscher, D., & van Huisseling, A. (2024, februari). Grijs Potentieel. ABN Amro. https://www.abnamro.nl/nl/media/Rapport-Grijs-potentieel_tcm16-220519.pdf
- Bottenheft, E., Zonneveld, E. & Boeije, H. (2022). Participatie van mensen met een beperking in 2022: arbeidsparticipatie uitgelicht. Utrecht: Nivel.
- Brand J. E. (2015). The Far-Reaching Impact of Job Loss and Unemployment. *Annual review of sociology*, 41, 359–375. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-071913-043237>
- Breed, M. & van Marle, F. (2022, januari 17). Bewoners aandachtswijken voelen zich klein gehouden door onderzoekers en beleidsmakers. Sociale Vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/bewoners-aandachtswijken-voelen-zich-klein-gehouden-door-onderzoekers-en-beleidsmakers/>

- Browning, M., & Lusardi, A. (1996). Household saving: Micro theories and micro facts. *Journal of Economic Literature*, 34(4), 1797–1855
- Brouwer, S., Schellekens, J. M. H., Bakker, R., Steegen, D., Verheij, N. P., Havinga, H., & Brakel, K. V. (2011). *Voorspellers van werkhervatting: een onderzoek onder werklozen in Noord-Holland*. Rijksuniversiteit Groningen.
https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/14413218/Voorspellers_van_werkhervatting.pdf
- Brouwer, P., Verhoeven, J., & Wilthagen, T. (2018). Geen uitkeringen meer: van sociale naar participatiezekerheid. *Sociaal Bestek*. 80(4), 45-47. <https://doi.org/10.1007/s41196-018-0094-7>
- Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *Journal of business research*, 79, 228-237.
- Buchler, S., Haynes, M., & Baxter, J. (2009). Casual employment in Australia: the influence of employment contract on financial well-being. *Journal of sociology*, 45(3), 271-289.
- Burdorf, L., & Schuring, M. (2022, februari). Staat van de gezondheid in Rotterdam. In: F. Dekker, M. Fenger & M. van Kooij (red.), *Waardevol aan het werk in Rotterdam*. Soest: BoekXpress.
- CBS (2023). Arbeidsdeelname; Kerncijfers. CBS.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85264NED/table?dl=79256&ts=1711632363371>
- (2024a). Bijstandsuitkeringenstatistiek (BUS). CBS. <https://www.cbs.nl/nl-nl/deelnemers-enquetes/decentrale-overheden/soc-zekerheid-overheid/bijstandsuitkeringenstatistiek--bus-->
- (2024b). Werklozen. CBS. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/werklozen>
- (2024c). Materiële welvaart in Nederland <https://longreads.cbs.nl/materiele-welvaart-in-nederland-2024/inkomen-van-huishoudens/>
- (2024d). Beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen; bedrijfstakken (SBI 2008). Beschikbaar op: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81920NED/table?fromstatweb>
- (2025, januari 14). Inflatie 3,3 procent in 2024. CBS. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/03/inflatie-3-3-procent-in-2024#:~:text=Inflatie%20eurozone%20%2C4%20procent&text=Consumentengoederen%20en%20%2Ddiensten%20in%20Nederland,4%20procent%20in%202024.>
- Chan, S. W., Omar, S. S., & Yong, W. L. (2018). Financial well-being among Malaysian manufacturing employees. *Management Science Letters*, 8(6), 691-698.
- Collins, J. M., & Urban, C. (2021). Measuring financial well-being over the lifecycle. In *Financial literacy and responsible finance in the FinTech era* (pp. 45-63). Routledge.
- Conen, W.S., & De Beer, P.T. (2021). De waarde van werk in Nederland. Resultaten van de Waarde van Werk Monitor 2019. AIAS-HSI.
- Dagevos, J., Huijnk, W., Maliepaard, M., & Miltenburg, E. (2018) *Syriërs in Nederland*. Den Haag: SCP.
- De Beer, P., & Bos, S. (2022). Lessen uit het Amsterdamse experiment met de bijstand. *Beleid en Maatschappij*, 49(1), 8-25.

- De Bruijn, E. J., & Antonides, G. (2020). Determinants of financial worry and rumination. *Journal of Economic Psychology*, 76, 102233. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2019.102233>
- De Bruijn, E. J., Vethaak, H., Koning, P., & Knoef, M. (2023). Afboeking bijstandsschuld nauwelijks effect op werk en mentale gezondheid. *Economisch Statistische Berichten*, 108(4825), 428-431.
- De Hek, Paul, Arie-Jan van der Toorn, Mark den Hartog, Elisa de Vleeschouwer en Kees Zandvliet (2022). *Cohortstudie Participatiewet. Eindrapport*. Rotterdam: SEOR.
- De Jong, M., Ghorashi, H., Lovert, T., Mars, K., Van Rooij, E., & Üstüner, E. (2021). *Naar een inclusieve arbeidsmarkt: vijf paradoxen*. Sociale vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/naar-een-inclusieve-arbeidsmarkt-vijf-paradoxen/>
- De Jong, T., Wiezer N., & Joling, C. (2008). Baanonzekerheid, welzijn en gezondheid. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 24(4), 384-401.
- De Jonge, A. (2022a, februari 16). Betaald werk vaak niet realistisch voor bijstandsgerechtigden. *Binnenlands Bestuur*. <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/bijstandsgerechtigden-hebben-weinig-perspectief-op-werk>
- (2022b, februari 18). Succesvolle Haagse proef met 'instapwerk'. *Binnenlands Bestuur*. <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/haagse-college-blij-met-instapeconomie>
- Deloitte (2025). Financiële gezondheid van Nederlandse huishoudens in 2024 <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-zone2/nl/nl/docs/industries/financial-services/2025/deloitte-nl-fsi-Financi%C3%A4le-gezondheid-van-Nederlandse-huishoudens-in-2024.pdf>
- De Wit, A. (2024). Maatschappelijke productiviteit als beleidsdoel in de bijstand. *Tijdschrift voor arbeidsvraagstukken*, 40(1), 105-116. <https://doi.org/10.5117/TVA2024.1.007.WIT>
- Dingemans, E., K. Henkens en H. van Solinge (2023, april 11). Aanzienlijk onbenut arbeidspotentieel onder gepensioneerden. *ESB*. 108(4826), 460-461. <https://esb.nu/aanzienlijk-onbenut-arbeidspotentieel-onder-gepensioneerden/>
- DNB (2023b). Kwetsbaarheid en veerkracht van Nederlandse huishoudens. <https://www.dnb.nl/media/ejimp4akx/dnbos-brede-welvaart.pdf>
- Doove, S., Dill, A., Joosten, M. & Rouw, B. (2018). *Uitstroom uit de langdurige bijstand*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Edzes, A., Muffels, R., Zulkarnain, A., Jongen, E., Sanders, M., Verlaat, T., Betkó, J., De Boer, H.-W., Bolhaar, J., Gramberg, P., Groot, L., Rosenkranz, S., Rijnks, R., Spierings, N., & Venhorst, V. (2021). Perspectieven voor interventies in de bijstand: Experimenten Participatiewet. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 37(3), 327–356.
- Elshout, J., & Bos, S. (2023). Werken in de bijstand. In S. Bos, P. de Beer, J. Elshout, M. Portielje, & K. van Berkel (editors), *Naar een werkzame bijstand: Bevindingen uit het Amsterdams Experiment met de Bijstand* (blz. 63-74). Eburon.
- El Saman, Z. (2025, april 21). Waarom het jongeren nauwelijks lukt om te sparen. *Algemeen Dagblad* <https://www.ad.nl/geld/waarom-het-jongeren-nauwelijks-lukt-om-te-sparen~a35072d7/>

- Fan, L. (2021). A conceptual framework of financial advice-seeking and short-and long-term financial behaviors: An age comparison. *Journal of Family and Economic Issues*, 42(1), 90-112.
- Fan, L., & Henager, R. (2022). A structural determinants framework for financial well-being. *Journal of Family and Economic Issues*, 43(2), 415-428.
- Fernandes, D., Lynch, J. G. Jr, & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education and downstream financial behaviors. *Management Science*, 60(8), 1861–1883. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Ferrier, J., Kahmann, M., & Massink, L. (2017) Handreiking voor ondersteuning van Eritrese nieuwkomers bij hun integratie. Jullie Nederlanders hebben voor alles een systeem, Utrecht: Kennisplatform Integratie & samenleving (KIS).
- Fitzpatrick, H. (2023, maart 1). Een tegengif voor zelfstigma op de werkvloer. *Movisie*. <https://www.movisie.nl/artikel/tegengif-zelfstigma-werkvloer>
- Fitzpatrick, H., Franken, M. van Houten, M. & Mateman, H. (2023, oktober). Waardevol werken voor iedereen. *Movisie*. <https://www.movisie.nl/sites/default/files/2023-11/Kennissynthese-Waardevol-werken-voor-iedereen.pdf>
- Fu, J. (2020). Ability or opportunity to act: what shapes financial wellbeing? *World Development*, 128, 1–20. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2019.104843>
- García-Mata, O., & Zerón-Félix, M. (2022). A review of the theoretical foundations of financial well-being. *International Review of Economics*, 69(2), 145-176.
- Gemeente Den Haag (2022). *Eindrapport Werkkoffensief +500*. https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/11199973/1/RIS311554_Bijlage_DH_eindrapport_werkkoffensief
- (2024). *Werk en Inkomen*. <https://denhaag.inciifers.nl/mosaic/nl-nl/segregatiemonitor/5--werk-en-inkomen>
- (2025). *Subsidie Instapeconomie 2024 aanvragen*. <https://www.denhaag.nl/nl/subsidies/subsidie-instapeconomie-2024-aanvragen/>
- Gerrans, P., Speelman, C., & Campitelli, G. (2014). The relationship between personal financial wellness and financial wellbeing: A structural equation modelling approach. *Journal of Family and Economic Issues*, 35(2), 145–160. <https://doi.org/10.1007/s10834-013-9358-z>
- Gielen, M., Scholten, N., Bakker, L., & Blom, M. (2021). *Monitor van gelijke kansen en evenredige kansen op de arbeidsmarkt, ongeacht migratieachtergrond*. Significant.
- Gillen, M., & Kim, H. (2014). Older adults' receipt of financial help: Does personality matter? *Journal of Family and Economic Issues*, 35, 178-189.
- Grable, J., Heo, W., & Rabbani, A. (2015). Financial anxiety, physiological arousal, and planning intention. *Journal of Financial Therapy*, 5(2)
- Green, C. P., & Leevs, G. D. (2013). Job security, financial security and worker well-being: New evidence on the effects of flexible employment. *Scottish Journal of Political Economy*, 60(2), 121-138.
- Greninger, S.A., Hampton, V.L., Kitt, K.A. & Achacoso, J.A. (1996). Ratios and Benchmarks for Measuring the Financial Well-Being of Families and Individuals. *Financial Services Review*, 5(1), 57

- Groen, A., Horssen, van C. & Veerman, N. (2022, november 12). Rondkomen en betalingsproblemen Ervaren van Nederlandse huishoudens in onzekere tijden. Nibud. https://sociaalweb.nl/wp-content/uploads/po_assets/824040.pdf
- Hassard, J., Teoh, K. R., Visockaite, G., Dewe, P., & Cox, T. (2018). The cost of work-related stress to society: A systematic review. *Journal of occupational health psychology*, 23(1), 1.
- Hilbert, L., Noordewier, M. & Dijk, W. van (2022), The prospective associations between financial scarcity and financial avoidance. *Journal of Economic Psychology* 102459
- Hof, S. (1998) Armoede en sociale relaties, in Engbersen, G., Vrooman, J.C. & Snel, E., Effecten van armoede. Derde jaarrapport armoede en sociale uitsluiting. Amsterdam: University Press.
- Homer, K., Taylor, J., Miller, A., Pickett, K., Wilson, L., & Robson, J. (2023). Making ends meet - relating a self-reported indicator of financial hardship to health status. *Journal of public health (Oxford, England)*, 45(4), 888–893. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdad161>
- Hoogervorst, D. (2023, Oktober 31). Hartslag van Nederland: verhouding werk en mentaal welzijn. Panel Inzicht. <https://www.dpgmediagroup.com/nl-NL/adverteren/grow/inzicht/doelgroeponderzoek/de-hartslag-van-nederland-verhouding-tussen-werk-en-mentaal-welzijn/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Jacoby, M.B. (2002). Does indebtedness influence health? A preliminary inquiry. *Journal of Law, Medicine & Ethics*, 30(4), 560-571.
- Jaffar, N., Mohd Faizal, S., Selamat, Z., Awaludin, I. S., & Sulaiman, N. A. (2024). Financial literacy and financial well-being of low-income women in Malaysia: a capability view. *Cogent Social Sciences*, 10(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2388826>
- Jochemsen, K. & Schreuder Nes, M. (2021, November). Eindrapportage effectmonitoring Instapwerk. *Wijz vol Waarde*. <https://wijkvolwaarde.nl/wp-content/uploads/2023/02/Eindrapportage-2021-Onderzoek-Instapwerk-Den-Haag-1.pdf>
- Joo, S. H., & Grable, J. E. (2004). An exploratory framework of the determinants of financial satisfaction. *Journal of family and economic Issues*, 25, 25-50.
- Jungmann, N., & Van Beek, G. (2016). De rol van re-integratie bij de aanpak van schulden Een quick-scan van de inzet in Europese landen. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Kahneman, D. & Deaton, A. (2010). High Income Improves Evaluation of Life but not Emotional Well-Being. *Proceedings Of The National Academy Of Sciences Of The United States Of America*, 107 (38), 16489–93.
- Karsten, P., & Batinic, B. (2009). The need for work: Jahoda's latent functions of employment in a representative sample of the German population. *Journal Of Organizational Behavior*, 31(1), 45–64. <https://doi.org/10.1002/job.622>
- Kempson, E., Finney, A., & Poppe, C. (2017), Financial Well-Being. A Conceptual Model and Preliminary Analysis. SIFO, Project Note no 5 – 2017.
- Knapen, J., Zonneveld, E., Meijer, M., Hulsbosch, L., Aussems, C., Menting, J., Boeije, H. (2022). *Monitoring VN-verdrag handicap: rapportage overkoepelende indicatoren: 2016-2021*. Utrecht: Nivel.

- Knispel, A., van Jaarsveld, A., Hulsbosch, L. Janson, I. Wezel van, M. & Kroon, H. *Panel Psychisch Gezien 2024 Leefsituatie en ontvangen zorg*. Trimbos Instituut. https://sociaalweb.nl/wp-content/uploads/po_assets/1038823.pdf
- Kouters, V. (2023). *Over geld praat je wel*. Amsterdam: Meulenhof
- Kraniotis, L. (2021, November 4). Effect hoge inflatie verschilt per persoon, 'maar lage inkomens hardst getroffen'. *NOS Nieuws*. <https://nos.nl/artikel/2404328-effect-hoge-inflatie-verschilt-per-persoon-maar-lage-inkomens-hardst-getroffen>
- Krug, G., & Eberl, A. (2018). What Explains the Negative Effect of Unemployment on Health? An Analysis Accounting for Reverse Causality. *Research in Social Stratification and Mobility*, 55, 25-39. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2018.03.001>
- Kunkel, D. & van Horssen, C. (2020). Financieel kwetsbaar: Literatuuronderzoek naar groepen in een financieel kwetsbare positie. Den Haag: Wijzer in geldzaken & Utrecht: Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting. <https://www.wijzeringeldzaken.nl/platform-wijzeringeldzaken/publicaties/7199-wig-nib-rapport-financieelkwetsbaar-def.pdf>
- Leclaire, A. (2024, juni 22). Is alleen wonen nog betaalbaar? Vrij Nederland. https://www.vn.nl/de-solo-economie-alleen-leven-is-duur?srsId=AfmBOoqCPQJ8bjEn4pYrjl_D_hhTeOpLCtK8nQixHX2s0tCqXBHCrVdM
- Madern, T.E. (2015) Op weg naar een schuldenvrij leven. Gezond financieel gedrag noodzakelijk om financiële problemen te voorkomen. Utrecht: Nibud.
- Malone, K., S.D. Stewart, J. Wilson, and P.F. Korsching (2010), "Perceptions of Financial WellBeing among American Women in Diverse Families," *Journal of Family and Economic Issues*, 31(1), 63–81.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2017). Tijdelijke regeling experimenten Participatiewet. *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, 69, 1-18. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0039258/2019-10-01>
- Mokhtar, N., Husniyah, A. R., Sabri, M. F., & Talib, M. A. (2015). Financial well-being among public employees in Malaysia: A preliminary study. *Asian Social Science*, 11(18), 49.
- Moens, B. (2023, januari 16). De arbeidsmarkt heeft nood aan meer inclusie en maatwerk. *Boommanagement* <https://boommanagement.nl/artikel/de-arbeidsmarkt-heeft-nood-aan-meer-inclusie-en-maatwerk/>
- Mosselman, C.A. & Muysken, J. (2020). Melkertbanen: lessen voor de baangarantie. Den Haag: WBS.
- Mosselman, K., Dekker, F., & De Vleeschouwer, E. (2022). Experimenteren met basisbanen in Groningen en Rotterdam. *B En M*, 49(1), 26–42. <https://doi.org/10.5553/benm/138900692022049001004>
- Mosselman, K., & Polstra, L. (2023). De praktijk van basisbanen: Monitor van het experiment Basisbanen in Groningen. Hanze Hogeschool. https://research.hanze.nl/ws/portalfiles/portal/49796793/Eindrapport_De_praktijk_van_basisbanen.pdf
- Muffels, R. J. A. (2013). Flexibilisering en de toegang tot de arbeidsmarkt. In D. Scheele (Ed.), *Flexibiliteit en zekerheid op een dynamische arbeidsmarkt: De balans in beweging* (pp. 11-32). Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). *Scarcity: Why having too little means so much*. Times Books/Henry Holt and Co.

Nacinovic, H. (2016). Wet taaleis Participatiewet. *Sociaal Bestek* 78, 45–47.

<https://doi.org/10.1007/s41196-016-0019-2>

Nanda, A. P., & Banerjee, R. (2021). Consumer's subjective financial well-being: A systematic review and research agenda. *International Journal of Consumer Studies*, 45(4), 750–776.

Nederlandse Arbeidsinspectie (2022, september 6). Rapport Spiegel Bestaanszekerheid 2022. Nederlandse Arbeidsinspectie.

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2023D06549&did=2023D06549>

Nederlandse VrouwenRaad (2025). Gelijke lonen.

<https://www.nederlandsevrouwenraad.nl/lobby/gelijke-lonen/>

Netemeyer, R. G., Warmath, D., Fernandes, D., & Lynch, J. G. (2018). How am I doing? Perceived financial well-being, its potential antecedents, and its relation to overall well-being. *Journal of Consumer Research*, 45(1), 68–89. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucx109>

Nibud (2024a). Geldzaken in de praktijk 2024. Het leven betaalbaar. Nibud

<https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-geldzaken-in-de-praktijk-2024/>

Nibud (2024b, april 2). Toenemende onzekerheid vraagt om grotere financiële weerbaarheid. Nibud.

<https://www.nibud.nl/nieuws/toenemende-onzekerheid-vraagt-om-grotere-financiele-weerbaarheid/>

OECD (2014). PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century. Paris: OECD Publishing.

O'Connor, G. E., Newmeyer, C. E., Wong, N. Y. C., Bayuk, J. B., Cook, L. A., Komarova, Y., Loibl, C., Lin Ong, L., & Warmath, D. (2019). Conceptualizing the multiple dimensions of consumer financial vulnerability. *Journal of Business Research*, 100(October), 421–430.

<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.12.033>

Onstenk, A., Van Houten, M., & Franken, M. (2022). *Waardevol werken. De stand van zaken*. Utrecht: Movisie.

Oude Mulders, J. & O. Tunney (2020) *Werken na de AOW-leeftijd: wat vinden werkgevers?* Demos: bulletin over bevolking en samenleving, 36(4), 5–7.

Participatiewet (2025, februari 4). *Participatiewet*. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0015703/2025-02-04>

Ponchio, M. C., Cordeiro, R. A., & Gonçalves, V. N. (2019). Personal factors as antecedents of perceived financial well-being: Evidence from Brazil. *International Journal of Bank Marketing*, 37(4), 1004–1024. <https://doi.org/10.1108/IJBM-03-2018-0077>

Rodi (2023, 23 januari). Zo'n 50.000 huishoudens in Den Haag hebben energietoeslag ontvangen. *Rodi*. <https://www.rodi.nl/denhaag/327196/zon-50-000-huishoudens-in-den-haag-hebben-energietoeslag-ontvan>

Roest, A., Lokhorst, A.M., & Vrooman, C. (2010) *Sociale uitsluiting bij kinderen*. Den Haag: SCP.

- Rooij, M., Lusardi, A., & Alessie, R. (2011). Financial literacy and retirement planning in the Netherlands. *Journal of Economic Psychology* 31(4), 593-608.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167487011000195>
- Sabri, M. F., & Zakaria, N. F. (2015). The Influence of Financial Literacy, Money Attitude, Financial Strain and Financial Capability on Young Employees' Financial Well-being. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 23(4).
- Sabri, M., Wijekoon, R., & Rahim, H. (2020). The influence of money attitude, financial practices, self-efficacy and emotion coping on employees' financial well-being. *Management Science Letters*, 10(4), 889-900.
- Salignac, F., Hamilton, M., Noone, J., Marjolin, A., & Muir, K. (2020). Conceptualizing financial wellbeing: An ecological life-course approach. *Journal of Happiness Studies*, 21, 1581-1602.
- Scholt, E. Een derde weg bij een ruime arbeidsmarkt en ander ongemak in het sociaal domein. *Sociaal bestek* 78, 56–58 (2016). <https://doi.org/10.1007/s41196-016-0023-6>
- Schoorl, R. J., van Geuns, R. C., & Desain, E. J. P. (2019). *Voorkomen is beter dan genezen: Op weg naar financiële zelfredzaamheid* (pp. 87-94). Bohn Stafleu van Loghum.
- Sebrechts, M., Kampen, T., Knijn, T., & Tonkens, E. (2021). Meer kans in en uit de bijstand. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 37(3), 313-326
- SNS (2023). Onderzoek SNS: 40% van jongvolwassenen heeft achteraf spijt van kleine uitgaven. <https://www.snsbank.nl/particulier/over-sns/sns-nieuws/jongvolwassenen-heeft-achteraf-spijt-van-kleine-uitgaven.html>
- Strömbäck, C., Skagerlund, K., Västfjäll, D., & Tinghög, G. (2020). Subjective self-control but not objective measures of executive functions predicts financial behavior and well-being. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 27, 100339. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100339>
- UNSGSA (2021, september 23). UNSGSA 2021 Annual Report to the Secretary-General. UNSGSA. unsgsa.org/sites/default/files/resources-files/2021-09/UNSGSA-Annual-Report-2021.pdf
- Van der Meulen, B. (2022) Effecten van afboeking en kwijtschelding van bijstandsschulden: Kwalitatieve studie. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Van der Schors, A. & Stierman, N. (2016), Financiële opvoeding & het financiële gedrag als volwassene. Utrecht: Nibud.
- Van der Werf, M., Blanken, I., & Schonewille, G. (2016). Het bevorderen van financiële zelfredzaamheid. *Utrecht: Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting*.
- Van Echtelt, P. (2020). Werk, zaligmakend of ziekmakend? (Working paper). Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Van Echtelt, P., Eggink, E., & Sadiraj, K. (2023). Een brede blik op bijstand. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Echtelt, P., Sadiraj, K., Hoff, S., Muns, S., Karpinska, K., Putman, L., Das, D., & Versantvoort, M. (2019). Eindevaluatie van de Participatiewet. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Eijkel, R., Dijkstra, N. & Vermeulen, W. (2023, juni). Langdurig in de Bijstand. <https://atlasresearch.nl/wp-content/uploads/2023-99-Langdurig-in-de-bijstand.pdf>

- Van Geuns, R. (2013). Every picture tells a story. Armoede: een gedifferentieerd verschijnsel. (Electoral rede) Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- Van Horssen, C., Lamers, S., Groen, A., Houtsma, N., van Dijk, W., van Dillen, L. & Kurtenbach, N. (2022). Geldstress bij jongeren. Een longitudinaal onderzoek naar geldstress bij jongeren. Nibud en Universiteit Leiden. <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-geldstress-bij-jongeren-2022/>
- Van Kesteren, J. & van Vuuren, D. (2024), Tussen feit en fictie: de invloed van migratie op sociale zekerheid. *Demos: bulletin over bevolking en samenleving* 40 (7): 1-4.
- Van Rooijen, M., Kahmann, M., Elferink, J. & Avric, B. (2018). Financiële en sociale zelfredzaamheid van nieuwkomers. Een verkenning van het landelijke en lokale beleid. *Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS)*. <https://www.kis.nl/zelfredzaamheid>
- Van Winden, P. (2024, februari 6). Migranten verschillen sterk qua arbeidsparticipatie. ESB, 109 (4831), 114-117. <https://esb.nu/migranten-verschillen-sterk-qua-arbeidsparticipatie/>
- Verhaeghe, L. (2024, december 13). "Bij alles wat ik doe, vraag ik me af wat het kost": Mieke (47) is als alleenstaande ouder financieel kwetsbaar. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/12/12/alleenstaande-ouders-en-nieuw-samengestelde-gezinnen-zijn-het-fi/>
- Verho, J., Hämäläinen, K., & Kanninen, O. (2022). Removing welfare traps: Employment responses in the Finnish basic income experiment. *American Economic Journal: Economic Policy*, 14(1), 501-522.
- Vlaev, I., & Elliott, A. (2014). Financial well-being components. *Social indicators research*, 118, 1103-1123.
- Vos, S. (2025, januari 30). Eeuwig sleutelen aan de bijstand. *Binnenlands Bestuur*. <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/participatiewet-al-tien-jaar-omstreden>
- Vosloo, W., Fouche, J., & Barnard, J. (2014). The Relationship Between Financial Efficacy, Satisfaction With Remuneration And Personal Financial Well-Being. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 13(6), 1455–1470. <https://doi.org/10.19030/iber.v13i6.8934>
- Werkgroep verbetering Participatiewet (2022, januari 5). Manifest: Een oproep tot meer echte bijstand. *Sociale Vraagstukken*. <https://www.socialevraagstukken.nl/manifest-een-oproep-tot-meer-echte-bijstand/>
- Winsemius, A., Ballering, C., Scheffel, R. & Schoorl, R. (2016, november). Wat werkt bij sociaal en gezond? Over de bijdrage van sociale factoren aan gezondheid. *Movisie*. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Wat-werkt-dossier-Sociaal-en-gezond%20%5BMOV-11388262-1.2%5D.pdf>
- Xiao, J. J., Sorhaindo, B., & Garman, E. T. (2006). Financial behaviours of consumers in credit counselling. *International Journal of Consumer Studies*, 30(2), 108-121.
- Yu, G. B., Lee, D. J., Sirgy, M. J., & Bosnjak, M. (2020). Household income, satisfaction with standard of living, and subjective well-being. The moderating role of happiness materialism. *Journal of Happiness Studies*, 21, 2851-2872.

Bijlage 1

Relevante Vragen uit de Vragenlijst

Leeftijd: jaar

Geslacht:

Man- Vrouw- Anders- Wil ik niet zeggen

Moedertaal:

Gezinssituatie:

Alleenstaand – partner zonder kinderen – partner met kind(eren) – zonder partner met kind(eren)

28. Hoeveel kan je per week ongeveer besteden? Kruis één antwoord aan.

- ☐ 0 tot 100 euro
- ☐ 100 tot 200 euro
- ☐ 200 tot 300 euro
- ☐ 300 tot 400 euro
- ☐ 400 euro of meer

29. Ervaar je uitdagingen met rondkomen?

Ja heel veel

Nee, helemaal niet

30. Heb je hulp nodig bij je financiën? Zo ja, wat voor hulp?

.....

.....

33. Heb je op dit moment een bewindvoerder? Ja / Nee